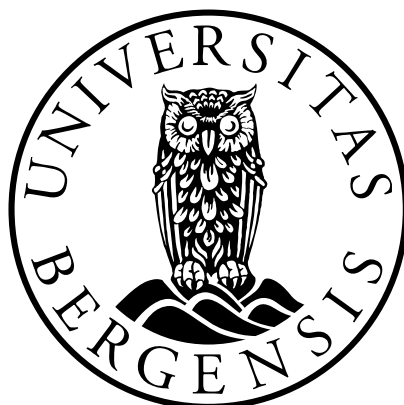

Foreldelse av direktekrav i internasjonal sjøforsikring etter foreldelsesloven §§ 3 og 9

Særlig om hvorvidt det har betydning for foreldelsesfristens utgangspunkt at et underliggende rettsforhold skal avgjøres ved internasjonal voldgift

Kandidatnummer: 195

Antall ord: 14 995

JUS399 Masteroppgave
Det juridiske fakultet

UNIVERSITETET I BERGEN

7. juni 2021

Innholdsfortegnelse

Innholdsfortegnelse	1
1 Innledning.....	3
1.1 Oppgavens tema og aktualitet.....	3
1.2 Parts- og kravforholdene ved ansvarsforsikring	5
1.3 Problemstilling og avgrensninger	7
1.4 Metodiske betraktninger	8
2 Skal skadelidtes direktekrav mot ansvarsforsikrer vurderes etter fl. §§ 3 eller 9?.....	10
3 Foreldelse av direktekrav i sjøforsikring etter foreldelsesloven § 3	14
3.1 Innledning.....	14
3.2 Generelt om foreldelsesfristens utgangspunkt etter foreldelsesloven § 3 nr. 1	15
3.3 Når har skadelidte tidligst rett til å kreve å få oppfyllelse av sitt direktekrav mot ansvarsforsikrer?	16
3.3.1 Alminnelig om direktekrav etter fal. § 7-6.....	16
3.3.2 Direktekrav som er betinget av skadevolders insolvens	17
3.4 Har det betydning for foreldelsesfristens utgangspunkt at et underliggende rettsforhold skal avgjøres ved internasjonal voldgift?	19
3.5 Kort om forholdet til fl. § 10 om tilleggsfrist.....	20
4 Foreldelse av direktekrav i sjøforsikring etter foreldelsesloven § 9 nr. 1	21
4.1 Innledning.....	21
4.2 Generelt om friststart etter foreldelsesloven § 9 nr. 1	21
4.2.1 Bestemmelsens vilkår.....	21
4.2.2 Nærmere om kunnskapskravet	22
4.2.3 Nærmere om aktsomhets- og undersøkelsesplikten	23
4.2.4 Skillet mellom faktisk og rettslig villfarelse	25
4.3 Når har skadelidte «nødvendig kunnskap» for å fremme sitt direktekrav mot ansvarsforsikrer?	26
4.3.1 Problemstilling	26
4.3.2 Er ansvarsforsikrer «den ansvarlige» i tillegg til skadevolder?	27
4.4 Er kunnskapskravet likt i relasjon til skadevolder og ansvarsforsikrer?	30
4.5 Kort om friststart etter fl. § 9 nr. 2.....	33
5 Har det betydning for friststart etter fl. § 9 nr. 1 at et underliggende rettsforhold skal avgjøres ved voldgift?	34

5.1	Skal uvitenhet om avgjørelsen fra voldgiftsdomstolen behandles som faktisk uvitenhet?	34
5.1.1	Presentasjon av problemstilling	34
5.1.2	Generelt om når uvitenhet knyttet til avgjørelsen av et annet rettsforhold skal behandles som faktisk uvitenhet	35
5.1.3	Skal avgjørelsen av skadelidtes krav mot skadevolder behandles som faktisk uvitenhet?	37
5.1.4	Skal avgjørelsen av kravet mellom det tidligere leddet i certepartikjeden og skadelidte behandles som faktisk uvitenhet?	38
5.2	Skadelidtes mulighet til å avbryte foreldelsesfristen for direktekravet i påvente av avgjørelsen fra voldgiftsdomstolen	40
5.2.1	Betydningen av alternative fristavbruddsmetoder for vurderingen av friststart etter fl. § 9 nr. 1	40
5.2.2	Kan skadelidte stanse saken mot ansvarsforsikrer i påvente av avgjørelsen fra voldgiftsdomstolen?	43
6	Oppsummering og avsluttende betraktninger	46
	Litteraturliste	49

1 Innledning

1.1 Oppgavens tema og aktualitet

Oppgavens tema er foreldelsesfristens utgangspunkt for skadelidtes direktekrav mot skadevolders ansvarsforsikrer ved internasjonal sjøforsikring, vurdert etter foreldelsesloven.¹ Ansvarsforsikring er en forsikring til dekning av et mulig fremtidig erstatningsansvar.² Med direktekrav menes skadelidtes adgang til å kreve dekning for sitt tap direkte av skadevolders ansvarsforsikrer.³

Temaet er inspirert av HR-2020-257-A (Mineral Libin). Høyesterett avklarte i denne avgjørelsen rettsstillingen på flere områder. Blant annet konkluderte Høyesterett med at foreldelsesregelen i forsikringsavtaleloven⁴ § 8-6 kan fravikes i forsikringsavtalen mellom sikrede og ansvarsforsikrer, også med virkning for skadelidtes direktekrav mot ansvarsforsikrer.⁵ I så fall reguleres foreldelse av direktekravet av foreldelsesloven. HR-2020-257-A etterlater imidlertid også flere uavklarte rettsspørsmål, og formålet med denne oppgaven er å undergi noen av disse en nærmere behandling.

For å få frem når de problemstillingene som oppgaven skal drøfte kan bli aktualisert, vil analysene ta utgangspunkt i et skissert typetilfelle basert på en forenkling av saksforholdene i HR-2020-257-A. Saken gjaldt fartøyet Mineral Libin som ble fraktet i en kjede av tidscertepartier.⁶ Certepartikjeden bestod av «back-to-back»-kontrakter, slik at reguleringen i kontrakten mellom Reder og Befrakter 1 ble videreført i kontraktene mellom de andre partene i kontraktskjeden.⁷

---

¹ Lov 18. mai 1979 nr. 18 om foreldelse av fordringer (fl.).

² Bull (2008) s. 29.

³ Bull (2008) s. 545. Begrepet «direktekrav» vil benyttes om skadelidtes krav mot ansvarsforsikrer, og det avgrensnes følgelig mot kontraktsrettslige direktekrav.

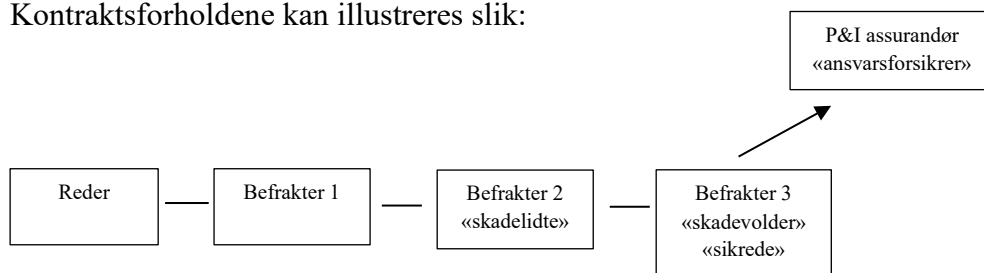
⁴ Lov 18. juni 1989 nr. 69 om forsikringsavtaler (fal.).

⁵ Se HR-2020-257-A avsnitt 60. Denne konklusjonen er for øvrig kritisert av Bull (2020) s. 3.

⁶ Ved tidscerteparti forplikter reder seg til i en nærmere angitt periode å utføre de reiser befrakteren beordrer. Reder har den nautiske ledelsen over skipet, dvs. ledelse over skipet, dets bemanning mv. Befrakteren har den kommersielle ledelsen, og bestemmer bl.a. hva som skal fraktes og hvor skipet skal transporteres. Se mer Falkanger og Bull (2016) s. 256.

⁷ Det finnes ingen enhetlig betydning av hva som menes med «back-to-back»-kontrakter, men se bl.a. Engesæth (1996) s. 365.

Kontraktsforholdene kan illustreres slik:

Under Befrakter 3 sin periode, ble skipet skadet da det skulle manøvreres i havn. Reder hevdet at havnen som skipet ble beordret å gå i ikke oppfylte tidscertepartiens krav om «safe ports». Reder rettet derfor krav mot sin kontraktspart, Befrakter 1, om erstatning for tap som følge av kontraktsbruddet. De ulike befrakterne rettet deretter alle krav mot det etterfølgende leddet i certepartikjeden, og krevde sitt tap dekket for det tilfelle de ble holdt ansvarlige overfor det foregående leddet, til man kom til Befrakter 3, som på sin side anførte at ulykken skyldes kapteinen, og at Reder derfor selv var ansvarlig for skaden.

I henhold til certepartikontraktene ble tvistene henvist til voldgift.⁸ Ettersom det formelt var tre kontrakter ble det anlagt tre ulike voldgiftssaker, men voldgiftsbehandlingen ble i praksis gjennomført mellom Reder og Befrakter 3. Ved åpningen av voldgiftsbehandlingen ble foreldelsesfristen for de tre kravene avbrutt.⁹ Før voldgiftsdomstolen hadde avsagt dom ble Befrakter 3 insolvent. Befrakter 3 hadde Protection & Indemnity-forsikring i en norsk assuranseforening. Befrakter 2 fikk dermed adgang til å reise direktekrav mot Befrakter 3s ansvarsforsikrer med hjemmel i fal. § 7-6 jf. § 7-8 annet ledd.¹⁰ Befrakter 2 meldte sitt krav mot ansvarsforsikrer, men ventet med å gå til sak mot ansvarsforsikrer i påvente av voldgiftsdommen. Da dom forelå hadde det gått 9 år siden ulykken, og 6 år siden Befrakter 3 ble insolvent. Befrakter 3s ansvarsforsikrer anførte, da søksmål endelig ble anlagt av Befrakter 2, at direktekravet var foreldet.

Ett av spørsmålene i HR-2020-257-A var hvilken bestemmelse i foreldelsesloven skadelidtes direktekrav mot ansvarsforsikrer skulle vurderes etter. De aktuelle bestemmelsene er fl. § 9 om skadeserstatning eller den alminnelige bestemmelsen i fl. § 3.

⁸ Hvilken voldgiftsdomstol tvistene henvises til er i utgangspunktet uten betydning, men standardkontraktene innen skipsfart angir ofte at tvister skal bedømmes etter engelsk rett og ved voldgift i London. Se Falkanger mfl. (2017) s. 40. Tilsvarende i HR-2020-257-A.

⁹ Jf. HR-2020-257-A avsnitt 35 sammenholdt med avsnitt 57.

¹⁰ Mer om dette under punkt 1.2.

Det følger av fl. § 9 nr. 1 at foreldelsesfristen for krav på skadeserstatning foreldes 3 år etter at skadelidte «fikk eller burde skaffet seg nødvendig kunnskap om skaden og den ansvarlige». I fl. § 9 nr. 3 avgrenses bestemmelsens rekkevidde mot «krav som springer ut av kontrakt». I så fall er det den alminnelige bestemmelsen i fl. § 3 som regulerer friststart. Fl § 3 nr. 1 angir at foreldelsesfristen starter den dag fordringshaver «tidligst har rett til å kreve å få oppfyllelse». Fristens lengde er på 3 år, jf. fl. § 2. Fl. §§ 3 og 2 suppleres av tilleggsfristen i fl. § 10 nr. 1, som angir at hvis kravet ikke er gjort gjeldende fordi fordringshaveren manglet «nødvendig kunnskap om fordringen eller skyldneren», inntreer foreldelse tidligst 1 år etter at fordringshaveren «fikk eller burde skaffet seg slik kunnskap».

Høyesterett unnlot å ta stilling til om skadelidtes direktekrav mot ansvarsforsikrer skal vurderes etter fl. §§ 3 eller 9, ettersom det ikke ble avgjørende for utfallet av saken.¹¹ Ved den konkrete vurderingen av foreldelsesfristens utgangspunkt fant Høyesterett at skadelidte uansett ikke hadde tilstrekkelig kunnskap til å fremme direktekravet før kapteinens forklaring forelå. Ettersom denne først forelå under ett år før foreldelsesfristen ble avbrutt ved søksmål mot ansvarsforsikrer, var direktekravet uansett ikke foreldet, hverken etter fl. § 9 nr. 1 eller etter tilleggsfristen etter i fl. § 10 nr. 1.

Oppgaven har både som siktemål å vurdere hvilken bestemmelse i foreldelsesloven skadelidtes direktekrav mot ansvarsforsikrer skal vurderes etter, samt å drøfte nærmere hvordan selve vurderingen av friststart skal gjøres etter de alternative bestemmelsene. Ettersom Høyesterett først ved HR-2020-257-A avklarte adgangen til å fravike fal. § 8-6 for slike direktekrav, er problemstillinger knyttet til foreldelse av direktekrav mot skadevolders ansvarsforsikrer etter foreldelsesloven i liten grad drøftet i juridisk teori, og det er derfor klart et behov for en nærmere vurdering av disse.

1.2 Parts- og kravforholdene ved ansvarsforsikring

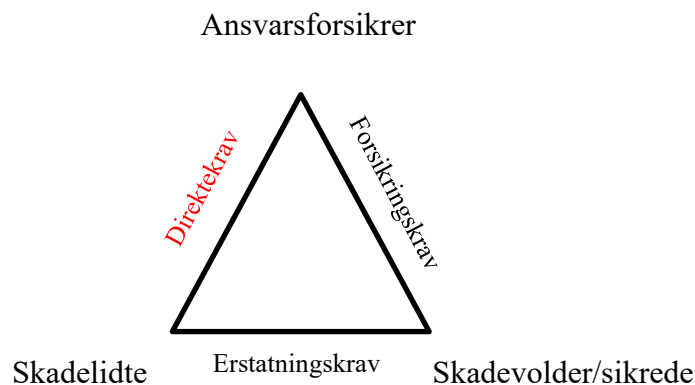
Hvordan foreldelsesfristens utgangspunkt for skadelidtes direktekrav mot ansvarsforsikrer skal vurderes, henger tett sammen med de faktiske og rettslige særpregene som gjør seg gjeldende for slike direktekrav. Jeg vil derfor i dette punktet gi en kort introduksjon til parts- og kravforholdene ved ansvarsforsikring.

---

¹¹ Se begrunnelse i HR-2020-257-A avsnitt 71-73 og avsnitt 80.

Ansvarsforsikring er regulert av forsikringsavtaleloven del A, jf. fal. § 1-1. Det følger av fal. § 7-6 første ledd at skadelidte ved ansvarsforsikring «kan» kreve «erstatning direkte fra» skadevolders ansvarsforsikrer. I utgangspunktet har skadelidte dermed en ubetinget rett til å velge om han vil holde seg til skadevolder og/eller ansvarsforsikrer.

Rettsforholdene ved ansvarsforsikring kan illustreres som et trekantforhold med utgangspunkt i to krav; erstatningskravet mellom skadelidte og skadevolder, og forsikringskravet, som følger av en forsikringsavtale mellom skadevolder¹² og et ansvarsforsikringselskap.¹³ Skadelidtes direktekrav mot ansvarsforsikrer kan her plasseres som et tredje krav. Dette kan illustreres slik:

Forsikringsavtaleloven er etter fal. § 1-3 i utgangspunktet preseptorisk, men kan fravikes for visse former for næringsvirksomhet.¹⁴ Fra adgangen til å fravike forsikringsavtaleloven er det uttrykkelig gjort unntak for «ansvarsforsikring etter § 7-8». Fal. § 7-8 første ledd gir skadelidte der forsikringsavtaleloven er fraveket visse minimumsrettigheter.¹⁵ Blant annet følger det av bestemmelsen at ansvarsforsikrer plikter å ikke utbetale krav under ansvarsforsikringen direkte til sikrede, før sikrede har gitt skadelidte dekning for sitt krav. Videre at sikredes krav mot ansvarsforsikrer ikke kan være gjenstand for forfølgning til dekning av andre krav enn erstatningskravet.

For denne oppgaven er det mest sentrale at etter fal. § 7-8 annet ledd kan skadelidtes adgang til å fremme direktekrav etter fal. § 7-6 ikke fravikes der «sikrede er insolvent». Wilhelmsen beskrev dette som at skadelidte der forsikringsavtaleloven er fraveket har et indirekte krav

¹² I relasjon til ansvarsforsikrer, vil skadevolder her være «sikrede», jf. fal. § 1-2 bokstav c. «Skadevolder» og «sikrede» vil i denne oppgaven bli benyttet synonymt.

¹³ Wilhelmsen (1998) s. 58.

¹⁴ Fal. § 1-3 første og annet ledd.

¹⁵ NOU 1987:24 s. 45 og Bull (2008) s. 43.

mot ansvarsforsikrer, men at «[d]ersom sikrede/skadevolder blir insolvent, transformeres [...] dette indirekte kravet til et direkte krav, som er underlagt de samme regler som direkte krav i henhold til FAL. § 7-6».¹⁶

Den nærmere relasjonen mellom erstatnings-, forsikrings og direktekravet er ikke regulert i forsikringsavtaleloven. I Rt. 1999 s. 7 var spørsmålet om skadelidte må avbryte foreldelsesfristen særskilt for sitt direktekrav mot ansvarsforsikrer når foreldelsesfristen allerede var avbrutt for erstatningskravet mot skadevolder. Høyesterett uttalte i den forbindelse at skadelidte i relasjon til skadevolder og ansvarsforsikrer har «to separate krav», og at foreldelsesfristen løper, og må avbrytes særskilt for hvert av kravene.¹⁷ Tilsvarende er senere lagt til grunn i juridisk teori, og ble også bekreftet i HR-2020-257-A.¹⁸ Det er følgelig klart at skadelidtes direktekrav mot ansvarsforsikrer er et selvstendig krav som foreldes særskilt.

1.3 Problemstilling og avgrensninger

Basert på det skisserte typetilfellet er det situasjonen hvor skadevolder har Protection & Indemnity-forsikring i en norsk assuranseforening som er utgangspunktet for denne oppgaven. Protection & Indemnity-forsikring (P&I-forsikring) er den vesentlige ansvarsforsikringen i sjøfartsforhold.¹⁹ I Norge er det to sentrale P&I assurandører, Gard og Skuld.²⁰ Begge har i sine forsikringsavtaler angitt at avtalene er undergitt norsk rett, men at forsikringsavtaleloven ikke kommer til anvendelse.²¹ Videre har begge inntatt såkalte «pay to be paid»-klausuler, som innebærer at ansvarsforsikrer først blir ansvarlig når skadevolder har foretatt erstatningsutbetaling til skadelidte.²² Dette innebærer at skadelidte kun ved skadevolders insolvens har adgang til å fremme direktekrav mot skadevolders ansvarsforsikring.

Den første problemstillingen er hvilken bestemmelse i foreldelsesloven som regulerer foreldelsesfristens utgangspunkt for skadelidtes direktekrav mot ansvarsforsikrer.

---

¹⁶ Wilhelmsen (1998) s. 59.

¹⁷ Rt. 1999 s. 7 s. 11.

¹⁸ Se Røed (2019) s. 1178, Skag (2016) s. 284-285 og HR-2020-257-A avsnitt 57.

¹⁹ Bull (1982) s. 33.

²⁰ Falkanger og Bull (2016) s. 574.

²¹ Skulds vilkår av 2021 punkt 47.3 og Gards vilkår av 2021 punkt 90.

²² Skulds vilkår av 2021 punkt 28.5 og Gards vilkår av 2021 punkt 87.

Hovedfokuset i oppgaven er imidlertid på selve vurderingen av friststart, og av plasshensyn vil derfor denne drøftelsen gjøres på et overordnet nivå.

Ettersom det er usikkert hvilken bestemmelse i foreldelsesloven som foreldelsesfristens utgangspunkt for skadelidtes direktekrav skal vurderes etter, vil oppgaven videre besvares todelt. I kapittel 3 er spørsmålet når foreldelsesfristen for skadelidtes direktekrav starter etter fl. § 3, og i kapittel 4 og 5 vil friststart bli vurdert etter fl. § 9.

Det vil også både etter fl. §§ 3 og 9 bli drøftet om det har betydning for foreldelsesfristens utgangspunkt at det underliggende rettsforholdet skal avgjøres ved internasjonal voldgift. Med det «underliggende rettsforhold» siktes det i denne oppgaven til tvistene mellom de ulike partene certepartikjeden.

Oppgaven har som siktemål å analysere *foreldelsesfristens* utgangspunkt for skadelidtes direktekrav mot skadevolders ansvarsforsikrer. Det avgrenses derfor mot problemstillinger knyttet til om, og eventuelt når det er adgang til å fremme et slikt direktekrav. Samt andre innsigelser som ansvarsforsikrer kan ha mot skadelidte, annet enn påstått foreldelse av skadelidtes direktekrav mot ansvarsforsikrer. Det forutsettes også for oppgaven at kravet fra skadelidte mot ansvarsforsikrer skal behandles for norske domstoler og er underlagt norsk rett.²³

1.4 Metodiske betraktninger

Fl. § 9 nr. 1 bygger på den tidligere straffelovens ikrafttredelseslov²⁴ (strl. ikrl.) § 28, som ble opphevet ved foreldelsesloven. Både strl. ikrl. § 28s anvendelsesområde og vurderingstema var ment videreført, og rettspraksis og litteratur knyttet til strl. ikrl. § 28 har derfor fortsatt relevans for tolkningen av fl. § 9 nr. 1.²⁵

---

²³ Etter fal. § 7-6 femte ledd må søksmål om direktekrav etter fal. § 7-6 anlegges i Norge. Saken i HR-2018-869-A og HR-2020-1328-A (Stolt Commitment I og II) viser at spørsmål om lovvalg og verneting kan by på utfordringer for slike krav. Dette var ikke problematisert i HR-2020-257-A.

²⁴ Lov 22. mai 1902 om den almindelige borgerlige Straffelovs Ikrafttræden.

²⁵ Ot.prp. nr. 38 (1977-1978) s. 61. Tilsvarende lagt til grunn i Matningsdal (1980) s. 475 og Røed (2019) s. 58.

Fl. §§ 9 nr. 1 og 10 nr. 1 gir anvisning på lagt på vei sammenfallende vurderingstema, og det er derfor lagt til grunn i rettspraksis og juridisk teori at kilder vedrørende den ene bestemmelsen kan være relevant ved tolkningen av den andre.²⁶

Forholdet til HR-2020-257-A må også bemerkes kort. Høyesterett tok i denne avgjørelsen ikke stilling til om voldgiftsdommen om det underliggende rettsforholdet i seg selv kunne ha betydning for foreldelsesfristens utgangspunkt, og spørsmålet er om dette må tolkes som en avvisning av at dette kan ha relevans. Ettersom Høyesterett fant at kravet uansett ikke var foreldet, kom imidlertid spørsmålet aldri på spissen.²⁷ På bakgrunn av dette er det min oppfatning at HR-2020-257-A ikke utelukker at voldgiftsdomstolens avgjørelse kan få betydning for foreldelsesfristens utgangspunkt.

---

²⁶ Se bl.a. HR-2020-257-A avsnitt 73, HR-2019-2034-A avsnitt 62, Røed (2019) s. 447-448, Kjørven mfl. (2011) s. 185 og Skag (2012) s. 327.

²⁷ HR-2020-257-A avsnitt 80.

2 Skal skadelidtes direktekrav mot ansvarsforsikrer vurderes etter fl. §§ 3 eller 9?

Foreldelsesloven har ingen særskilt regulering av direktekrav, og spørsmålet er derfor hvilken bestemmelse i foreldelsesloven slike krav skal vurderes etter.

Fl. § 9 nr. 1 regulerer foreldelsesfristens utgangspunkt for krav på «skadeerstatning». Vilåret «skadeserstatning» forstås som erstatningskrav, altså krav som oppstår dersom vilkårene om skade, ansvarsgrunnlag og årsakssammenheng er oppfylt.²⁸ Fal. § 7-6 gir skadelidte adgang til å fremme krav på «erstatning» direkte av ansvarsforsikrer, og det legges til grunn at dette omfattes av vilåret.

Fl. § 9 nr. 3 avgrenser bestemmelsens anvendelsesområde negativt mot krav som «springer ut av kontrakt». Det må derfor vurderes om skadelidtes direktekrav mot ansvarsforsikrer som er betinget av skadevolders insolvens «springer ut av kontrakt». Fal. § 7-8 annet ledd er ikke en egen direktekravsadgang for skadelidte ved skadevolders insolvens, men gjør adgangen til å fremme et slikt krav etter fal. § 7-6 ufravikelig i slike situasjoner. Vurderingen kan derfor gjøres for direktekrav etter fal. § 7-6 generelt.

Ordlyden «springer ut av kontrakt» tilsier krav som er basert på en kontrakt mellom partene, for eksempel erstatningskrav som følge av mislighold av kontrakt.²⁹

Skadelidte står ikke i et kontraktsforhold med skadevolders ansvarsforsikringsselskap. Det er imidlertid ikke et absolutt vilkår at det foreligger et kontraktsforhold mellom fordringshaver og skyldner for at kravet «springer ut av kontrakt», såfremt det dreier seg om et krav mot en medkontrahents medkontrahent, eller et tidligere ledd i en kontraktskjede.³⁰ Rt. 1998 s. 656 (Veidekke) er et eksempel på dette. Byggherren reiste krav om erstatning direkte mot en underentreprenør som hadde hatt ansvaret for utføringen av det byggearbeidet som

---

²⁸ Se Skag (2012) s. 376 med henvisning til Nygaard (2007) s. 4.

²⁹ Tilsvarende tolkning i Skag (2012) s. 394.

³⁰ Skag (2012) s. 408 og Kjörven mfl. (2011) s. 179.

mangelen refererte seg til. Høyesterett vurderte foreldelsesfristen utgangspunkt for dette kontraktrettslige direktekravet etter fl. § 3.³¹

Det er klart at skadevolders forsikringskrav mot ansvarsforsikrer «springer ut av kontrakt», nemlig forsikringsavtalen mellom disse. Spørsmålet er om skadelidtes relasjon til dette kravet tilsier at også skadelidtes direktekrav «springer ut av kontrakt». Ved vurderingen av om skadelidtes direktekrav «springer ut av kontrakt», må det sees hen til de rettslige særpreg som gjør seg gjeldende for denne typen krav, og om disse tilsier at slike krav «springer ut av kontrakt» eller ikke.

Fal. § 7-6 første ledd angir at «dekker forsikringen» sikredes erstatningsansvar så kan skadelidte rette krav mot ansvarsforsikrer. Dette vil si at forsikringsavtalen mellom sikrede og ansvarsforsikrer er en nødvendig betingelse for at skadelidte kan reise direktekrav mot ansvarsforsikrer. Bull beskriver det slik «[u]tgangspunktet er riktignok klart nok: Skadelidte står i sikredes sko.»³² Det følger videre av fal. § 7-6 fjerde ledd annet punktum at ansvarsforsikrer kan gjøre gjeldende sine «innsigelser overfor sikrede» mot skadelidte. Ansvarsforsikrer kan etter dette gjøre kontraktsrettslige innsigelser som selskapet har mot sikrede, gjeldende overfor skadelidte. Kombinasjonen av at det er kontrakten mellom sikrede og ansvarsforsikrer som danner grunnlag for skadelidtes direktekrav, og at den samme avtalen setter rammen for skadelidtes krav mot ansvarsforsikrer, tilsier at skadelidtes krav mot ansvarsforsikrer er basert på forsikringsavtalen, og dermed også «springer ut av kontrakt», jf. fl. § 9 nr. 3.

Det finnes likevel særpreg ved skadelidtes adgang til å fremme direktekrav mot ansvarsforsikrer som nyanserer dette bildet.

For det første er det er fal. § 7-6 som er hjemmelen for skadelidtes adgang til å fremme direktekrav mot ansvarsforsikrer. Fal. § 7-6 første ledd regulerer ikke direkte relasjonen mellom skadelidtes krav mot skadevolder og ansvarsforsikrer, men i forarbeidene er det uttalt at «[b]estemmelsen fastslår skadelidtes rett til å holde seg til selskapet med sitt krav om erstatning, uten å måtte gå veien om sikrede».³³ Direktekravet er altså et selvstendig krav, hvor skadelidte kan velge om vedkommende vil holde seg til skadevolder og/eller

---

³¹ Se Rt. 1998 s. 656 på s. 663. Likevel uten å vurdere om kravet skulle vært vurdert etter fl. § 9.

³² Bull (2008) s. 551.

³³ NOU 1987:24 s. 158.

ansvarsforsikrer. Dette kan ikke benyttes som argument mot at kravet «springer ut av kontrakt» i seg selv, men det tilsier likevel rent systematisk at skadelidte ikke trer direkte inn i kontraktsforholdet mellom ansvarsforsikrer og skadevolder. Dette underbygges også av fal. § 7-6 tredje ledd, som angir at dersom ansvarsforsikrer blir saksøkt kan det kreve at skadelidte «saksøker sikrede i samme sak».³⁴

For det andre er det ikke slik at skadelidtes direktekravsadgang uttømmende er regulert av kontraktsrelasjonen mellom skadevolder og ansvarsforsikrer. Det er i forarbeidene presisert at eventuelle vilkår i ansvarsforsikringsavtalen om at skadelidtes krav mot skadevolder må være fastslått på en bestemt måte, ikke er bindende for skadelidte.³⁵

Fal. § 7-6 inneholder flere regler for å verne skadelidtes direktekrav mot ansvarsforsikrer. Av fal. § 7-6 fjerde ledd annet punktum følger det at adgangen til å fremme innsigelser i relasjon til skadevolder mot skadelidte, ikke gjelder der «innsigelsene knytter seg til sikredes forhold etter at forsikringstilfellet er inntrådt». Fra tidspunktet hvor forsikringstilfellet har inntrådt får skadelidte dermed en beskyttet posisjon i relasjon til ansvarsforsikrer. Det er imidlertid ikke nødvendigvis en motsetning mellom at skadelidte trer inn i sikredes krav ved forsikringstilfellet, men ikke må lide av sikredes forhold etter dette tidspunkt.³⁶

Ansvarsforsikrer har også et selvstendig ansvar overfor skadelidte. I forarbeidene uttales det blant annet at «[s]kadelidte vil ... være sikret mot at selskapet utbetaler erstatningen direkte til sikrede uten at han har fått dekning for sitt krav. Selskapet vil etter bestemmelsen ha et helt selvstendig ansvar overfor skadelidte, og kan følgelig heller ikke – i motsetning til hva som nå gjelder – til sin fritagelse hevde at det har utbetalt sikrede erstatning på grunnlag av kvittering fra skadelidte som senere viser seg å være falsk.»³⁷ Fal. § 8-3 annet ledd inneholder også begrensninger på forsikringstakers motregningsrett overfor skadelidte.³⁸

Om skadelidtes direktekrav mot ansvarsforsikrer skal klassifiseres som erstatningsrettslig eller kontraktsrettslig har blitt diskutert i juridisk teori angående internasjonal lovvalg, ettersom klassifiseringen av kravet har betydning for lovvalgsreglene der kravet har

---

³⁴ Der skadevolder er insolvent mister dette noe relevans, men som nevnt forutsettes det i denne vurderingen at det ikke er nødvendig å skille mellom direktekrav som er, og ikke er betinget av skadevolders insolvens.

³⁵ NOU 1987:24 s.159.

³⁶ Cordero-Moss (2013) s. 353.

³⁷ NOU 1987:24 s. 158.

³⁸ Bestemmelsen kommer etter fal. § 7-8 annet ledd til anvendelse der skadelidtes direktekrav er betinget av skadevolders insolvens.

internasjonal tilknytning.³⁹ Flere teoretikere har i denne sammenheng argumentert for at skadelidtes direktekrav på grunn av sine særpreg bør anses som erstatningsrettslige, og ikke kontraktsrettslige.⁴⁰ Dette har ikke direkte rettskildemessig vekt for vurderingen av om direktekravet «springer ut av kontrakt», men det har likevel en viss interesse.

Ved vurderingen av om skadelidtes direktekrav «springer ut av kontrakt», er det etter min mening ikke nødvendig å vurdere om kravet skal regnes som rent erstatningsrettslig eller kontraktsrettslig. Avgrensningen i fl. § 9 nr. 3 gjøres mot krav som «springer ut av kontrakt». Selv om kontraktsrelasjonen mellom skadevolder og ansvarsforsikrer er en *forutsetning* for skadelidtes krav mot ansvarsforsikrer, gjør de særskilte forholdene rundt reguleringen av skadelidtes direktekrav mot ansvarsforsikrer, at det etter mitt skjønn er mer som tilsier at dette er et krav som ikke «springer ut av kontrakt», og derfor skal vurderes etter fl. § 9.

Det må likevel understrekes at vurderingen er tvilsom, og oppgavens problemstillinger vil derfor bli vurdert etter både fl. §§ 3 og 9.

---

³⁹ Cordero-Moss (2002) s. 461.

⁴⁰ Cordero-Moss (2013) s. 355, Hoel Ringvoll (2013) s. 197 og Munthe-Kaas (2009) s. 87.

3 Foreldelse av direktekrav i sjøforsikring etter foreldelsesloven § 3

3.1 Innledning

I dette kapittelet forutsettes det at foreldelsesfristens utgangspunkt for direktekrav i sjøforsikring skal vurderes etter fl. § 3.

Fl. § 3 nr. 1 er den alminnelige bestemmelsen om foreldelsesfristens utgangspunkt, mens fl. § 3 nr. 2 regulerer foreldelsesfristens utgangspunkt for «krav som oppstår ved mislighold». Det kan reises spørsmål om etter hvilket ledd i fl. § 3 skadelidtes direktekrav mot ansvarsforsikrer skal vurderes etter. Vilkåret «mislighold» er generelt, og omfatter både mislighold av kontrakt, men også brudd på andre forpliktelser, for eksempel offentligrettslige forpliktelser.⁴¹

Skadelidtes krav mot skadevolder er et erstatningskrav. Dette *kan* være basert på mislighold, slik som i typetilfellet som denne oppgaven tar utgangspunkt i, men det *må* ikke være det. Likevel er det slik at skadelidtes krav mot *ansvarsforsikrer* ikke er basert på et mislighold fra ansvarsforsikrer sin side. Dette tilsier at direktekravet ikke «oppstår ved mislighold». Hvis skadelidtes krav mot ansvarsforsikrer foreldes etter fl. § 3, forutsetter det at skadelidtes krav «springer ut av» forsikringsavtalen mellom skadevolder og ansvarsforsikrer. Skadevolders forsikringskrav er heller ikke et «mislighold» av forsikringsavtalen. Dette tilsier videre at heller ikke skadelidtes krav mot ansvarsforsikrer skal anses som et krav som «oppstår ved mislighold», jf. fl. § 3 nr. 2.

Det kan også legges til at regelen i fl. § 3 nr. 2 var ment som en presisering av hovedregelen som følger av fl. § 3 nr. 1.⁴² Det er lagt til grunn i rettspraksis og juridisk teori at reglene i fl. § 3 nr. 1 og 2 i stor grad gir anvisning på sammenfallende start for foreldelsesfristen.⁴³

Ettersom hvilken bestemmelse vurderingen gjøres etter ikke har stor betydning for vurderingen av når foreldelsesfristen starter, legger jeg i det følgende til grunn at friststart skal vurderes etter fl. § 3 nr. 1.

---

⁴¹ Ot.prp. nr. 38 (1977-1978) s. 53.

⁴² Ot.prp. nr. 38 (1977-1978) s. 53.

⁴³ Se bl.a. Rt. 2000 s. 679 (Ideal) på s. 691, Rt. 2002 s. 286 (KPMG) på s. 286, HR-2019-2034-A avsnitt 48, Kjørven m.fl. (2011) s. 115, Røed (2019) s. 203.

I dette kapittelet skal foreldelsesfristens utgangspunkt etter fl. § 3 nr. 1 for direktekrav i sjøforsikring vurderes under tre forutsetninger. Det første spørsmålet er når foreldelsesfristen starter for direktekrav mot ansvarsforsikrer som ikke er betinget av skadevolders insolvens. Det andre spørsmålet er når foreldelsesfristen starter for direktekrav som er betinget av skadevolders insolvens, jf. fal. § 7-8 annet ledd. Det tredje spørsmålet er om det har betydning for når foreldelsesfristen starter, at det underliggende rettsforholdet skal avgjøres ved internasjonal voldgift.

Før disse spørsmålene vurderes vil jeg i punkt 3.2 gi en kort introduksjon til vurderingstemaet etter fl. § 3 nr. 1.

3.2 Generelt om foreldelsesfristens utgangspunkt etter foreldelsesloven § 3 nr. 1

Det følger av fl. § 3 nr. 1 at foreldelsesfristen regnes fra den dag fordringshaveren «tidligst har rett til å få oppfyllelse». Ordlyden tilsier at foreldelsesfristens utgangspunkt er objektivt bestemt, uten at fordringshaverens kunnskap eller faktiske mulighet til å få oppfyllelse er av betydning. Tilsvarende forståelse av ordlyden er også lagt til grunn i forarbeidene.⁴⁴

Når fordringshaver har rett på oppfyllelse må vurderes ut fra kravets stiftelsesgrunnlag, og reglene som gjelder denne type krav.⁴⁵ På generelt grunnlag sondres det mellom krav med bestemt forfallstid, og krav som er betinget av påkrav.⁴⁶ For krav med bestemt forfallstid løper foreldelsesfristen som hovedregel fra forfallsdagen.⁴⁷ Dette skyldes at forfallstidspunktet er det tidligste tidspunktet fordringshaveren kan kreve oppfyllelse.⁴⁸

Krav uten bestemt forfallstid forfaller først når fordringshaveren sender påkrav. Dette følger av alminnelige obligasjonsrettslige prinsipper, som blant annet har fått utslag i gjeldsbrevloven⁴⁹ § 5. Etter gbl. § 5 første ledd første punktum plikter skyldneren å «betala straks kravsmannen seier frå». Det er sikker rett at gbl. § 5 får analogisk anvendelse for alle pengekrav, uavhengig av om de er basert på avtale eller ikke.⁵⁰ Ettersom fordringshaveren

---

⁴⁴ Ot.prp. nr. 38 (1977-1978) s. 53.

⁴⁵ Skag (2012) s. 111.

⁴⁶ Se Ot.prp. nr. 38 (1977-1978) s. 52.

⁴⁷ Ot.prp. nr. 38 (1977-1978) s. 52

⁴⁸ Røed (2019) s. 149.

⁴⁹ Lov 17. februar 1939 om gjeldsbrev (gbl.).

⁵⁰ Se Krüger (1984) s. 15, Skag (2012) s. 134 og Røed (2019) s. 163.

selv kan velge når han vil sende påkrav, tilsier ordlyden i fl. § 3 nr. 1 at fordringshaveren har rett på oppfyllelse fra det tidspunktet påkrav tidligst kan fremsettes, og at foreldelsesfristen også starter på dette tidspunktet. Dette tolkningsresultatet er også forutsatt i forarbeidene, og fulgt opp i rettspraksis.⁵¹

I neste punkt er spørsmålet når skadelidte tidligst har «rett til å kreve å få oppfyllelse» av sitt direktekrav mot ansvarsforsikrer.

3.3 Når har skadelidte tidligst rett til å kreve å få oppfyllelse av sitt direktekrav mot ansvarsforsikrer?

3.3.1 Alminnelig om direktekrav etter fal. § 7-6

I dette punktet vil foreldelsesfristens utgangspunkt for skadelidtes direktekrav mot ansvarsforsikrer som ikke er betinget av skadevolders insolvens bli vurdert. I utgangspunktet vil slike krav foreldes etter fal. § 8-6. Jeg velger likevel å starte analysen under denne forutsetningen, for å ha et grunnlag å bygge vurderingen av direktekrav som er betinget av insolvens på.⁵²

Spørsmålet er når skadelidte «tidligst har rett til å kreve å få oppfyllelse» av sitt direktekrav, jf. fl. § 3 nr. 1. Ettersom det ikke er et bestemt forfallstidspunkt må vurderingen ta utgangspunkt i når påkrav tidligst kan fremsettes.

Gbl. § 5 første ledd annet punktum angir at fordringer forfaller ved påkrav, men bestemmelsen regulerer ikke når påkrav kan fremsettes. I forarbeidene til fl. § 3 nr. 1 er det lagt til grunn at påkrav ofte kan fremsettes «samme dag som fordringen ble stiftet».⁵³ Selv om kravets stiftelsestidspunkt *ofte* er sammenfallende med når fordringshaveren tidligst kan kreve oppfyllelse, er det ikke nødvendigvis alltid det.⁵⁴ For eksempel kan kravets stiftelsesgrunnlaget, bakgrunnsretten eller andre rettsgrunnlag inneholde regulering som påvirker når påkrav tidligst kan fremsettes.⁵⁵ Men i forlengelsen av forarbeidsuttalelsen,

---

⁵¹ Ot.prp. nr. 38 (1977-1978) s. 52 og bl.a. Rt. 2013 s. 1476 (Avdragsbetaling).

⁵² Hvis foreldelse av direktekravet foreldes etter fal. § 8-6 annet ledd, vil vurderingen også ha overføringsverdi hvis skadelidtes krav mot skadevolder foreldes etter fl. § 3, ettersom det følger av fal. § 8-6 annet ledd ansvarsforsikrers ansvar foreldes etter «de samme regler» som erstatningskravet mot skadevolder .

⁵³ Ot.prp. nr. 38 (1977-1978) s. 52.

⁵⁴ Røed (2019) s. 166 og Skag (2012) s. 396.

⁵⁵ Se Skag (2012) s. 140, Røed (2019) s. 166.

mener jeg at det kan legges til grunn at et krav uansett ikke kan kreves oppfylt *før* det er stiftet.

Fal. § 7-6 første ledd gir skadelidte rett til å fremme direktekrav mot ansvarsforsikrer hvis forsikringen «dekker ... sikredes erstatningsansvar». Skadelidte får en ubetinget rett til å holde seg til ansvarsforsikrer fra det tidspunktet han får et erstatningskrav mot skadevolder som blir dekket av «forsikringen» jf. fal. § 7-6. Det er med andre ord en forutsetning for at skadelidte skal kunne rette direktekrav mot ansvarsforsikrer at skadelidte har et erstatningskrav mot skadevolder. En naturlig konsekvens av dette er at skadelidte tidligst kan ha rett til å kreve oppfylt direktekravet mot ansvarsforsikrer, når han har mulighet til å gjøre det samme i relasjon til skadevolder.

Ettersom skadelidtes krav mot ansvarsforsikrer forutsetter at vedkommende har et erstatningskrav mot skadevolder, vil det være forfallstidspunktet for erstatningskravet mot skadevolder som er utgangspunktet for når skadelidte tidligst har «rett til å kreve å få oppfyllelse» av sitt krav mot ansvarsforsikrer.

Tidspunktet for når skadelidte får mulighet til å fremme et erstatningskrav mot skadevolder må vurderes konkret. På generelt grunnlag sondres det i erstatningsretten mellom stiftelsestidspunktet og forfallstidspunktet for erstatningskrav. Det er lagt til grunn i erstatningsrettslig sammenheng at erstatningskrav stiftes ved den skadevoldende handling.⁵⁶ Likevel er det ikke slik at skade i alle tilfeller realiseres allerede ved den skadevoldende handlingen. Det er derfor lagt til grunn at erstatningskravet ikke forfaller før *skaden* inntreffer. Nygaard omtaler dette som at «realskaden har manifestert seg på ein slik måte at skadelidne objektivt sett har grunnlag for å gjera skadebotkravet gjelande som pengekrav».⁵⁷

Skadelidte har «rett til å kreve å få oppfyllelse» av sitt direktekrav mot ansvarsforsikrer fra det tidspunkt hans krav mot skadevolder kan kreves oppfylt, jf. fl. § 3 nr. 1.

3.3.2 Direktekrav som er betinget av skadevolders insolvens

Situasjonen er her at skadelidte i utgangspunktet ikke har mulighet til å fremme direktekrav mot ansvarsforsikrer, men får en slik rett etter fal. § 7-6 jf. fal. § 7-8 annet ledd først ved

---

⁵⁶ Nygaard (2007) s. 423

⁵⁷ Nygaard (2007) s. 423-424.

skadevolders insolvens. At skadevolders insolvens er en forutsetning for at skadelidte får rett til å fremme direktekrav mot ansvarsforsikrer, tilsier at skadelidte først får «rett til å kreve å få oppfyllelse» av kravet ved skadevolders insolvens, jf. fl. § 3 nr. 1.

En slik forståelse kan underbygges av HR-2020-257-A, hvor Høyesterett i avsnitt 72 uttalte at «SwissMarine [skadelidte] kan ikke ha fått den nødvendige kunnskapen om direktekravet *før det oppstod*, altså da Transfield [skadevolder] ble insolvent». (min kursivering) Her vurderte imidlertid Høyesterett subjektiv friststart etter fl. §§ 9 og 10, og uttalelsen har derfor ikke direkte overføringsverdi til vurderingen av friststart etter fl. § 3 nr. 1. Likevel tilsier uttalelsen at etter Høyesteretts oppfatning så oppstår direktekrav som er betinget av skadevolders insolvens, først når insolvensen har inntruffet.

På den andre siden gir fl. § 3 nr. 1 en objektiv anvisning av friststart. Krüger omtalte dette som at «[u]trykksmåten «... tidligst har rett til å kreve ...» i § 3 nr. 1 gjenspeiler et teknisk, objektivt kriterium. Det avgjørende er ikke om denne kreditor hadde praktisk anledning til å gjøre kravet gjeldende.».⁵⁸ Her kan vurderingen av foreldelsesfristens utgangspunkt for kontraktsrettslige direktekrav, altså direktekrav mot en medkontrahents medkontrahent benyttes som illustrasjon. Det er i juridisk teori, blant annet Kjørven mfl. uttalt at «[v]ed direktekrav vil foreldelsesfristens utgangspunkt for fordringer mot tidligere omsetningsledd måtte baseres på det tidspunkt da tidligere omsetningsledd leverte ytelsen til realdebitor».⁵⁹ Dette er blant annet begrunnet med at direktekravshaver ikke kan få en større rett enn det medkontrahenten hadde.⁶⁰

Dette prinsippet kan også sies å ha fått utslag i at der sikredes forsikringskrav mot ansvarsforsikrer er foreldet, vil skadelidte ikke ha adgang til å fremme direktekrav mot ansvarsforsikrer.⁶¹ Vurderingen i dette punktet tar imidlertid utgangspunkt i et skissert typetilfelle hvor foreldelsesfristen for sikredes forsikringskrav mot ansvarsforsikrer allerede er avbrutt. Det følger av fal. § 8-6 tredje ledd det at hvis sikrede har «meldt» kravet mot ansvarsforsikrer, vil foreldelse av kravet først starte hvis ansvarsforsikrer på nærmere angitte vilkår påberoper seg foreldelse av kravet. Spørsmålet blir da når foreldelsesfristen for

---

⁵⁸ Krüger (1984) s. 146.

⁵⁹ Kjørven mfl. (2011) s. 132, Tørum (2007) s. 624.

⁶⁰ Tørum (2007) s. 624.

⁶¹ Bull (2008) s. 645.

skadelidtes direktekrav mot ansvarsforsikrer starter når sikrede har avbrutt foreldelsesfristen for sitt krav mot ansvarsforsikrer.

Ettersom skadelidte først ved skadevolders insolvens får et selvstendig krav mot ansvarsforsikrer, tilsier ordlyden «tidligst rett til å kreve oppfyllelse» at vilkårene for at skadelidte kan gjøre direktekravet mot ansvarsforsikrer må være oppfylt for at foreldelsesfristen for direktekravet skal starte. Frem til skadevolders insolvens, har skadelidte kun et indirekte krav mot ansvarsforsikrer, som han ikke kan kreve oppfylt. Et annet tolkningsresultat vil være vanskelig å forene med ordlyden.

Konklusjonen er etter dette at der skadelidtes direktekrav mot ansvarsforsikrer er betinget av skadevolders insolvens, vil det først være på dette tidspunktet skadelidte har «rett til å kreve å få oppfyllelse» av kravet, jf. fl. § 3 nr. 1.

3.4 Har det betydning for foreldelsesfristens utgangspunkt at et underliggende rettsforhold skal avgjøres ved internasjonal voldgift?

I dette punktet er spørsmålet om dette stiller seg annerledes når situasjonen er at et underliggende rettsforhold skal avgjøres ved internasjonal voldgift. Spørsmålet blir reist ettersom skadelidte i HR-2020-257-A anførte at foreldelsesfristen etter fl. § 3 først startet da voldgiftsdomstolens avgjørelse forelå, ettersom «SwissMarines [skadelidtes] direktekrav var betinget av utfallet i disse voldgiftsdommene ettersom man først da kunne ha gått til fullbyrdelsessøksmål mot Skuld [skadevolders ansvarsforsikrer]». ⁶² (min understrekning)

Foreldelsesfristen etter fl. § 3 nr. 1 er som nevnt i punkt 3.2 objektivt bestemt, og fordringshavers kunnskap om kravet eller reelle mulighet til å gjøre den gjeldende er uten betydning for friststart. Vurderingen beror kun på når fordringshaver objektivt sett har «rett til å kreve å få oppfyllelse».

Som fremholdt i kapittel 1 er skadelidtes erstatningskrav mot skadevolder, og direktekrav mot ansvarsforsikrer to selvstendige krav som foreldes særskilt. Det er vanskelig å se en rettslig begrunnelse for at en rettslig behandling av det ene kravet suspenderer muligheten for å gjøre

---

⁶² HR-2020-257-A avsnitt 28.

det andre gjeldende. En slik forståelse ville dermed bryter med den nærmere systematikken mellom kravene.

At foreldelsesfristens utgangspunkt ikke påvirkes av at det underliggende rettsforholdet skal avgjøres ved internasjonal voldgift kan teoretisk sett by på utfordringer for skadelidte. Fl. § 3 nr. 1 må imidlertid ses i sammenheng med den øvrige reguleringen i foreldelsesloven. I Rt. 2013 s. 1476 uttalte førstvoterende at «[f]oreldelsesloven inneholder enkelte bestemmelser som tar brodden av de mer urimelige utslag § 3 nr. 1 ville gi i visse situasjoner...». ⁶³ Særlig fl. § 10 om tilleggsfrist ved blant annet uvitenhet er her sentral. ⁶⁴

3.5 Kort om forholdet til fl. § 10 om tilleggsfrist

Vurdert etter fl. § 3 nr. 1 vil skadelidtes direktekrav mot ansvarsforsikrer i typetilfellet foreldet flere år før avgjørelsen fra voldgiftsdomstolen forelå. Dette aktualiserer regelen om tilleggsfrist etter fl. § 10 nr. 1.

Av hensyn til fordringshaver følger det av fl. § 10 nr. 1 at fordringshaver har rett på tilleggsfrist hvis kravet ikke er gjort gjeldende fordi fordringshaver manglet nødvendig kunnskap. ⁶⁵I neste kapittel er temaet foreldelsesfristens utgangspunkt etter fl. § 9 nr. 1. Ettersom vurderingstemaet etter bestemmelsene i stor grad er sammenfallende, vil analysene i neste kapittel ha overføringsverdi til en vurdering av tilleggsfrist etter fl. § 10 nr. 1. ⁶⁶ Jeg vil derfor ikke gå nærmere inn på denne bestemmelsen.

Det følger også av fl. § 10 nr. 4 at foreldelsestiden ikke kan forlenges med mer enn «til sammen 10 år». Skadelidtes direktekrav mot ansvarsforsikrer vil dermed aller senest være foreldet 13 år etter at fristen etter fl. § 3 nr. 1 startet.

---

⁶³ Rt. 2013 s. 1476 avsnitt 44.

⁶⁴ Røed (2019) s. 146.

⁶⁵ Ot.prp. nr. 38 (1977-1978) s. 62.

⁶⁶ Se punkt 1.4.

4 Foreldelse av direktekrav i sjøforsikring etter foreldelsesloven § 9 nr. 1

4.1 Innledning

I dette kapittelet forutsettes det at foreldelsesfristens utgangspunkt for skadelidtes direktekrav mot ansvarsforsikrer reguleres av fl. § 9 nr. 1.

De samme problemstillingene som ble behandlet i kapittel 3, gjør seg også gjeldende her. Problemstillingen knyttet til om det har betydning for foreldelsesfristens utgangspunkt at et underliggende rettsforhold skal avgjøres ved internasjonal voldgift blir vurdert i kapittel 5.

Før problemstillingene vurderes vil jeg i punkt 4.2 gi en introduksjon til vurderingstemaet etter fl. § 9 nr. 1.

4.2 Generelt om friststart etter foreldelsesloven § 9 nr. 1

4.2.1 Bestemmelsens vilkår

Etter fl. § 9 nr. 1 starter treårsfristen den dag skadelidte «fikk» eller «burde skaffet seg» «nødvendig kunnskap» om «skaden» og «den ansvarlige». Kriteriene som bestemmelsen stiller blir flere steder omtalt samlet som kunnskapskravet.⁶⁷ Etter bestemmelsen er foreldelsesfristens utgangspunkt subjektivt bestemt ut fra skadelidtes kunnskap. Det er likevel tilstrekkelig at skadelidte «burde skaffet seg» den nødvendige kunnskapen.

Vilkåret nødvendig kunnskap om «den ansvarlige» er todelt. For det første må skadelidte ha kunnskap om hvem kravet skal rettes mot. Uvitenhet om skadevolders identitet og oppholdssted kan her være relevant uvitenhet.⁶⁸ Videre tilsier kravet til nødvendig kunnskap om «den ansvarlige» at skadelidte må ha tilstrekkelig faktisk kunnskap til å kunne vurdere om vilkårene for å fremme erstatningskrav er oppfylt.⁶⁹ Dette gjelder de erstatningsrettslige

---

⁶⁷ Se bl.a. Ot.prp. nr. 38 (1977-1978) s. 61, Matningsdal (1980) s. 474 og Røed (2019) s. 402.

⁶⁸ Skag (2012) s. 452.

⁶⁹ Skag (2012) s. 452 og Røed (2019) s. 431.

grunnvilkårene om ansvarsgrunnlag og årsakssammenheng, ettersom grunnvilkåret om økonomisk tap, er omfattet av kravet til nødvendig kunnskap om «skade».⁷⁰

4.2.2 Nærmere om kunnskapskravet

Vurderingen av hva som er «nødvendig kunnskap» for skadelidte må knyttes opp mot hva kunnskapen skal benyttes til. For skadelidte er det å foreta fristavbrytende skritt.⁷¹ Utenom erkjennelse fra skyldneren er den praktiske hovedregelen for fristavbrudd fl. § 15 som angir at foreldelse avbrytes når fordringshaveren «tar rettslige skritt mot skyldneren» for å få «dom» eller tilsvarende avgjørelse. Dette tilsier at kunnskapskravet først er oppfylt når fordringshaver har «nødvendig kunnskap» til å gå til søksmål om sitt erstatningskrav.⁷²

I en artikkel fra 1980 formulerte Matningsdal under henvisning til rettspraksis knyttet til strl. ikrl. § 28 at «[k]ravet til saksanlegg har således ført til at det kreves at skadelidte har såpass kunnskap om skaden og den ansvarlige at han har 'oppfordring til å gå til søksmål'.»⁷³ Dette er fulgt opp i senere rettspraksis, og Høyesterett har i flere avgjørelser, både knyttet til fl. § 9 nr. 1 og fl. § 10 nr. 1 lagt til grunn at fristen først starter når fordringshaver har grunn til å gå til søksmål «med utsikt til et positivt resultat».⁷⁴

Høyesterett har også knyttet vurderingen av når fordringshaver har «oppfordring» til å gå til søksmål/grunn til å gå til søksmål «med utsikt til et positivt resultat», til de prosessuelle reglene om rettskraft.⁷⁵ I Rt. 1998 s. 587 (Nakkesleng) ble det på s. 592 uttalt at «[h]va som nærmere ligger i kravet til at det må foreligge søksmålsgrunnlag eller – som det også uttrykkes – utsikt til et positivt resultat, bør ses i lys av de rettskraftsvirkninger som er knyttet til en dom om erstatning». I HR-2016-2399-A fremheves det at ved vurderingen er det sentrale «om bevissituasjonen var slik at det objektivt kunne konstateres grunnlag for å reise sak, det vil si at det var eller kunne være skaffet til veie bevis som gjorde det forsvarlig å anlegge sak. I denne vurderingen må det tas hensyn til rettskraftsvirkningene av en dom».⁷⁶

---

⁷⁰ Se tilsvarende tolkning Matningsdal (1980) s. 488, Skag (2011) s. 452.

⁷¹ Kjørven mfl. (2011) s. 188, Skag (2012) s. 422, Røed (2019) s. 404.

⁷² Se Matningsdal (1980) s. 481 og Skag (2012) s. 422 med videre henvisninger.

⁷³ Matningsdal (1980) s. 481.

⁷⁴ Se bl.a. Rt. 1997 s. 1445 på s. 1453, Rt. 2007 s. 1665 avsnitt 54, HR-2016-1209-U, HR-2019-2034-A avsnitt 63 og HR-2020-257-A avsnitt 73.

⁷⁵ Se Rt. 1998 s. 587 og HR-2016-2399-A.

⁷⁶ HR-2016-2399-A avsnitt 50, under henvisning til Rt. 2007 s. 1479 avsnitt 39.

Tvisteloven⁷⁷ § 19-15 er den sentrale bestemmelsen om rettskraftsvirkninger av en dom. Overordnet innebærer rettskraften at en avgjørelse er til hinder for omprøving, og bindende skal legges til grunn i en senere sak mellom partene.⁷⁸ Rettskraftsreglenes relevans ved fastleggelsen av det nærmere innholdet i kunnskapskravet er begrunnet i at fordringshaver ikke skal tvinges til å gå til søksmål før vedkommende har tilstrekkelig kunnskap til å ivareta sitt krav på en god måte, særlig ettersom mulighetene for gjenopptagelse av et rettskraftig avgjort krav er svært begrenset.⁷⁹

Den nærmere betydningen av formuleringen om at fordringshaveren må ha «utsikt til et positivt resultat» må imidlertid nyanseres. Formuleringen kan ikke bety at foreldelsesfristen først starter når skadelidte har klargjort alle detaljer i saken, eller at han er sikker på at han vil vinne frem.⁸⁰ I så fall ville foreldelsesreglene i stor grad mistet sin realitet.

I Rt. 1997 s. 1070 uttales det «[a]t skaden ennå ikke var helt stabilisert, og at det ikke forelå noen spesifisert tapsberegning, kunne ikke i seg selv hindre at fristen begynte å løpe. Skadelidte har i slike tilfelle ytterligere tre år på seg til å utforme et grunnlag for en stevning hvis det ikke oppnås enighet om en minnelig løsning.»⁸¹ At skadelidte må ha nødvendig kunnskap til å reise søksmål, kan derfor ikke være ensbetydende med at skadelidte «skal stå parat til å reise sak på foreldelsesfristens første dag».⁸²

Til slutt må det presiseres at vurderingen av når skadelidte har «nødvendig kunnskap» til å reise søksmål er skjønnsmessig, og må gjøres ut fra en konkret helhetsvurdering i den aktuelle situasjonen. Dette har blant annet blitt presisert av Høyesterett, som i Rt. 1997 s. 1070 uttalte at «[v]urderingen om når foreldelsesfristen begynner å løpe, vil alltid være skjønnsmessig».⁸³

4.2.3 Nærmere om aktsomhets- og undersøkelsesplikten

Etter fl. § 9 nr. 1 starter foreldelsesfristen allerede på det tidspunktet skadelidte «burde skaffet seg» den nødvendige kunnskapen. Det er følgelig kun den aktsomt uvitende skadelidte som er

---

⁷⁷ Lov 17. juni 2005 nr. 90 om meklings- og rettergang i sivile tvister.

⁷⁸ Backer (2020) s. 371.

⁷⁹ HR-2019-2034-A avsnitt 64 hvor det uttales at «[d]et ville være uheldig hvis foreldelsesreglene skulle tvinge kreditor til å ta ut søksmål før han har muligheter til å vinne frem.» Dommen gjaldt tilleggsfristen etter fl. § 10 nr. 1.

⁸⁰ Se også Skag (2012) s. 427 og Røed (2019) s. 407.

⁸¹ Rt. 1997 s. 1070 s. 1079.

⁸² Stub Holmboe (1946) s. 50. Tilsvarende er lagt til grunn i Kjørven mfl. (2011) s. 194, Røed (2019) s. 407.

⁸³ Rt. 1997 s. 1070 s. 1080.

beskyttet av bestemmelsen. Ordlyden «burde skaffet seg» tilsier at skadelidte har en undersøkelsesplikt.⁸⁴ I Kjørven mfl. uttaler at konsekvensen av dette er at «[f]ristutgangspunktet må i slike tilfeller fastsettes til det hypotetiske tidspunktet fordringshaveren sannsynligvis ville ha oppnådd den nødvendige kunnskapen, hvis han hadde gjennomført de relevante undersøkelsene.»⁸⁵ Det er forøvrig sikker rett at det ikke har betydning om skadelidte har unngått å foreta undersøkelser som uansett ikke ville ha ledet frem.⁸⁶ Det er skadelidtes reelle mulighet til å oppnå den nødvendige kunnskapen som er det sentrale.

I forarbeidene uttales det i tilknytning til fl. § 10 nr. 1 at dersom fordringshaveren «på tross av rimelig aktsomhet mangler kunnskap om fordringen og skyldneren, vil han ikke ha noen reell mulighet til å ta skritt for å avbryte fristen».⁸⁷ (min understrekning) Hva som er «rimelig aktsomhet» i den enkelte situasjonen må vurderes konkret. I Rt. 1994 s. 190 ble dette formulert som at «[s]kadelidte har en undersøkelsesplikt, forutsatt at undersøkelsene kan føre frem uten urimelig besvær.»⁸⁸

Mange av dommene om skadelidtes aktsomhets- og undersøkelsesplikt etter fl. § 9 nr. 1 er knyttet til saker om personskader, og er svært konkrete for disse typetilfellene. Rt. 1982 s. 588 (Kjevik) gjaldt undersøkelsesplikten i en sak om erstatning for flystøy over tålegrensen etter grannelova⁸⁹ § 2. Spørsmålet var om kravet var foreldet, og herunder om grunneierne selv burde ha foretatt støymålinger på et tidligere tidspunkt. Høyesterett uttalte at det ville være «lite rimelig om det skulle ha vært en oppgave for naboene til Kjevik flyplass å sørge for slikt materiale», og la blant annet vekt på at opplysningene «bare kunne skaffes til veie etter langvarige undersøkelser, målinger og observasjoner, som forutsetter særlig fagkyndighet.»⁹⁰

Dommen illustrerer at vurderingen av når skadelidte «burde skaffet seg» den nødvendige kunnskapen er konkret, og at hva det kreves av de aktuelle undersøkelsene er relevant ved vurderingen av om skadelidte burde ha foretatt de.⁹¹

---

⁸⁴ Tilsvarende tolkning av Røed (2019) s. 402, Kjørven mfl. (2011) s. 197 og Skag (2012) s. 453.

⁸⁵ Kjørven mfl. (2011) s. 198.

⁸⁶ Skag (2012) s. 453.

⁸⁷ Ot.prp. nr. 38 (1977-1978) s. 62.

⁸⁸ Rt. 1994 s. 190 på s. 194.

⁸⁹ Lov 16. juni 1961 nr. 15 om rettshøve mellom grannar.

⁹⁰ Rt. 1982 s. 588 på s. 593.

⁹¹ Se Røed (2019) s. 436. Det må nok likevel være forbeholdt unntakstilfellene at undersøkelsesplikten overføres til skadevolder, se Skag (2012) s. 454.

4.2.4 Skillet mellom faktisk og rettslig villfarelse

Vilkåret «nødvendig kunnskap» utelukker ikke at uvitenhet som skyldes uvitenhet knyttet til rettsregler, ofte omtalt som rettsvillfarelse kan være relevant uvitenhet. Med rettsvillfarelse forstås uvitenhet om rettsregelen, tolkningen av den, eller om at den kommer til anvendelse i det aktuelle tilfellet (subsumsjon).⁹²

Ved vurderingen av om rettsvillfarelse kan være relevant uvitenhet etter fl. § 9 nr. 1, er det i juridisk teori og rettspraksis lagt til grunn at utgangspunktet i norsk privatrett er at borgerne bærer risikoen for egen rettslig forståelse.⁹³

Det finnes likevel flere eksempler fra rettspraksis på at rettsvillfarelse har blitt ansett som relevant uvitenhet ved vurderingen av når nødvendig kunnskap var oppnådd. I tilknytning til strl. ikrl. § 28 er Rt. 1959 s. 626 (Bileksplosjon) og Rt. 1979 s. 492 (Varfjell/Stifjell) eksempler på dette. Rt. 1992 s. 64 (P-pille II) er et eksempel på hvor rettsvillfarelse har vært ansett som relevant uvitenhet etter fl. § 9 nr. 1. Uvitenheten i saken knyttet seg til rettsuvitenhet om hvem som var den ansvarlige etter reglene om ulovfestet objektivt ansvar. Dette er ble i den konkrete saken ansett som unnskyldelig. Også i tilknytning til fl. § 10 nr. 1 er det lagt til grunn at rettsvillfarelse kan være relevant under vurderingen av om skadelidte har «nødvendig kunnskap», jf. Rt. 2001 s. 382, Rt. 2001 s. 905 og Rt. 2008 s. 1665 (Periscopos).

Det er likevel ikke all rettslig uvitenhet som er relevant. Den aktuelle uvitenheten må (på samme måte som for faktisk uvitenhet) være relevant under vilkårene «skaden» eller «den ansvarlige», jf. fl. § 9 nr. 1.⁹⁴ Det er også tatt til ordet for at ved en uklar rettstilstand må skadelidte tåle mer usikkerhet, enn ved faktisk villfarelse. Det er her tilstrekkelig at kravet er «prosedabelt», eller at det er en «rimelig mulighet til å nå frem» med kravet.⁹⁵ Kjørven mfl. skriver om skillet slik «[e]tter vårt syn er et slikt strengere kunnskapskrav fornuftig når fordringshaveren ikke på samme måte risikerer å lide rettstap på grunn av rettskraftsreglene som ved utilstrekkelig kunnskap om faktiske forhold. Den reelle risikoen fordringshaveren løper ved en uavklart rettstilstand, er således kun et eventuelt sakskostnadsansvar hvis det

---

⁹² Kjørven m.fl. (2011) s. 206.

⁹³ Kjønstad (1983) s. 68, Røed (2019) s. 443 og Kjørven m.fl. (2011) s. 207 og bl.a. Rt. 2008 s. 1665 avsnitt 31.

⁹⁴ Kjørven mfl. (2011) s. 209, Røed (2019) s. 445.

⁹⁵ Rt. 2008 s. 1665 og Rt. 1992 s. 64.

skulle vise seg at det ikke foreligger rettslig grunnlag for det fremsatte kravet.»⁹⁶ Også Høyesterett har begrunnet skillet mellom faktisk og rettslig villfarelse til dels i at rettskrafthensynet gjør seg mer gjeldende ved faktisk villfarelse. I HR-2019-2034-A uttalte førstvoterende i avsnitt 68 at «[i] en slik situasjon befinner vi oss etter mitt syn i den minste temmelig nær en faktisk villfarelse, hvor rettskrafthensynet i utgangspunktet slår inn».

Hvis det kan konstateres at den aktuelle rettsvillfarelsen er relevant, må det videre vurderes om villfarelsen er unnskyldelig, med andre ord om fordringshaver som det følger av fl. § 9 nr. 1 «burde ha skaffet» seg den nødvendige kunnskapen tidligere. I Rt. 1979 s. 492 ble det uttalt at «[t]ungtveiende hensyn taler for at man viser stor varsomhet med å godta rettsuvitenskap som unnskyldningsgrunn.»⁹⁷ I de tilfellene rettsvillfarelse har blitt ansett som unnskyldelig er det særlig ved svært vanskelige eller tvilsomme rettsspørsmål, eller subjektiv underlegenhet hos fordringshaveren.⁹⁸ Selv om rettsvillfarelse kan være relevant uvitenhet er terskelen for å anse rettsvillfarelse som relevant unnskyldningsgrunn under fl. § 9 nr. 1 følgelig høy.⁹⁹

4.3 Når har skadelidte «nødvendig kunnskap» for å fremme sitt direktekrav mot ansvarsforsikrer?

4.3.1 Problemstilling

I dette punktet er spørsmålet hvilke krav som stilles til «nødvendig kunnskap» om «skaden» og «den ansvarlige» for skadelidtes direktekrav mot ansvarsforsikrer, jf. fal. § 7-6.

Jeg legger til grunn for vurderingen at foreldelsesfristen ikke kan starte før skadelidte har «nødvendig kunnskap» om erstatningskravet mot skadevolder. Dette fordi det er dette kravet som ligger til grunn for adgangen til å fremme et direktekrav mot forsikringsselskapet. Kravet til nødvendig kunnskap om «skaden» vil følgelig i utgangspunktet være den samme i relasjon til skadevolder og forsikringsselskapet.¹⁰⁰

---

⁹⁶ Kjørven mfl. (2011) s. 215.

⁹⁷ Rt. 1979 s. 492 på s. 497.

⁹⁸ Se nærmere Røed (2019) s. 445.

⁹⁹ Røed (2019) s. 445, Kjørven mfl. (2011) s. 222.

¹⁰⁰ Se tilsvarende Wilhelmsen (1998) s. 62.

Spørsmålet er hvilken eventuell merkunnskap som kreves for at foreldelsesfristen for skadelidtes direktekrav mot ansvarsforsikrer starter.

4.3.2 Er ansvarsforsikrer «den ansvarlige» i tillegg til skadevolder?

Kravet til «nødvendig kunnskap» om «den ansvarlige» gir foranledning til å vurdere om dette kun relaterer seg til kunnskap om skadevolder, eller om skadelidte også må ha «nødvendig kunnskap» om skadevolders ansvarsforsikrer.

Problemstillingen aktualiserer seg hvis skadelidte får informasjon om hvem som er ansvarsforsikrer *etter* han har fått tilstrekkelig informasjon i relasjon til kravet mot skadevolder. Hvis «den ansvarlige» skal tolkes som ansvarsforsikrer, vil foreldelsesfristen starte senere for skadelidtes krav mot ansvarsforsikrer, enn for kravet mot skadevolder.

Ordlyden «den ansvarlige» i fl. § 9 nr. 1 kan i utgangspunktet tilsi at det er skadevolder det siktes til, ettersom det er vedkommende som er ansvarlig for tapet som skadelidte er påført.¹⁰¹ Likevel så gjør fal. § 7-6 også ansvarsforsikrer til pliktsubjekt overfor skadelidte, og skadelidte kan velge hvem vedkommende vil holde seg til. Dette tilsier at også ansvarsforsikrer må anses som «ansvarlig» overfor skadelidte i relasjon til direktekravet i medhold av fal. § 7-6.

Ordlyden gir imidlertid ikke et klart svar på spørsmålet, og problemstillingen er hverken løftet i forarbeidene til foreldelsesloven eller forsikringsavtaleloven.¹⁰²

I rettspraksis knyttet til strl. ikrl. § 28 har det blitt lagt til grunn at også forsikringsselskapet er «den ansvarlige» for skadelidtes direktekrav mot ansvarsforsikrer.¹⁰³ Sakene har omhandlet lovpliktige garantiordninger mot trafikksforsikringsselskap, hvor skadelidtes direktekrav mot ansvarsforsikrer ikke var betinget av skadevolders insolvens. Et eksempel på dette er Rt. 1959 s. 525. Her var spørsmålet når foreldelsesfristen startet for skadelidtes direktekrav mot Felleskontoret. Skadelidte hadde ikke oppdaget den lovfestede adgangen til å rette direktekrav mot Felleskontoret ved ukjente eller uforsikrede biler før 5 år etter den skadevoldende

---

¹⁰¹ Wilhelmssen (1988) s. 62 legger til grunn at dette er den mest naturlige tolkningen av ordlyden. Røed (2019) s. 1176 synes å være kritisk til Wilhelmssen sin tolkning. Dette drøftes i relasjon til krav som foreldes etter fal. § 8-6 annet ledd, hvor skadelidtes krav mot skadevolder foreldes etter fl. § 9 nr. 1, slik at fl. § 9 nr. 1 også får anvendelse for skadelidtes krav mot ansvarsforsikrer.

¹⁰² Se også Røed (2019) s. 1175 som ligger dette til grunn.

¹⁰³ Se i den retning Rt. 1953 s. 478, Rt. 1956 s. 365, Rt. 1959 s. 525 og Rt. 1975 s. 82.

handlingen. Høyesterett konkluderte med at skadelidte ikke kunne bebreides for å ikke ha vært kjent ved ordningen. Dommen forutsetter følgelig at kunnskap om at et forsikringsselskap som «den ansvarlige» er relevant under kunnskapskravet.

En annen dom av interesse er Rt. 2000 s. 1338 som gjaldt foreldelse av et krav på yrkesskadeforsikring, som foreldes etter yrkesskadeforsikringsloven¹⁰⁴ § 15. Høyesterett uttalte at det «er et vilkår at skadelidte hadde eller burde skaffet seg kunnskap om hvilket forsikringsselskap erstatningskravet kunne rettes mot».¹⁰⁵ (mine understrekninger) Det følger både av forarbeidene til yrkesskadeforsikringsloven § 15, samt er blitt lagt til grunn i rettspraksis at kunnskapskravet i yrkesskadeforsikringsloven § 15 skal forstås likt som det tilsvarende vilkåret i foreldelsesloven § 9.¹⁰⁶ Ettersom dommen gjaldt yrkesskadeforsikringsloven, må uttalelsene anses som obiter dictum i relasjon til fl. § 9 nr. 1. Dommen taler likevel med styrke for at ansvarsforsikrer må forstås som «den ansvarlige» for skadelidtes direktekrav mot ansvarsforsikrer. Tilsvarende tolkning er også lagt til grunn i juridisk teori.¹⁰⁷

Overnevnte praksis relaterte seg til lovfestede ansvarsforsikringsordninger, og det må etter min mening anses som klart at gjeldende rett ved lovfestede ansvarsforsikringer er at «den ansvarlige» må tolkes som både skadevolder og ansvarsforsikrer.

Spørsmålet om hvem som er «den ansvarlige» kommer ytterligere på spissen i de situasjonene hvor skadelidte først får et krav mot ansvarsforsikrer ved skadevolders insolvens. Hvis «den ansvarlige» skal tolkes som ansvarsforsikrer, vil foreldelsesfristen først starte ved skadelidtes kunnskap om at han har mulighet til å rette krav mot ansvarsforsikrer, som tidligst er ved skadevolders insolvens. I så fall kan foreldelsesfristens utgangspunkt for skadelidtes direktekrav mot ansvarsforsikrer bli betydelig utsatt sammenlignet med kravet mot skadevolder. På den andre siden, hvis «den ansvarlige» tolkes som skadevolder, vil skadelidtes direktekrav kunne være foreldet allerede før adgangen til å fremme direktekravet oppstår.¹⁰⁸

---

¹⁰⁴ Lov 16. juni 1989 nr. 96 om yrkesskadeforsikring.

¹⁰⁵ Tilsvarende er også lagt til grunn i Rt. 1975 s. 82 og Rt. 1956 i relasjon til strl. ikrl. § 28.

¹⁰⁶ Se ot.prp. nr. 44 (1988-1989) s. 90, Rt. 2000 s. 1338 s. 1344 og Rt. 2007 s. 1479 avsnitt 33.

¹⁰⁷ Røed (2019) s. 1176) og Wilhelmsen (1998) s. 66.

¹⁰⁸ Såfremt det har gått over tre år fra skadelidte fikk «nødvendig kunnskap» om skadevolder som «den ansvarlige».

Det har blitt diskutert i juridisk teori om regelen som er lagt til grunn i rettspraksis for lovfestede ansvarsforsikringsordninger, ikke bør gjelde ved frivillig ansvarsforsikring. Med frivillig ansvarsforsikring forstås avtaler om ansvarsforsikring som sikrede inngår med en ansvarsforsikrer uten at det er pålagt ved lov. I 2013 ble det på bakgrunn av direktiv 2009/20/EF¹⁰⁹ innført regler om generell tvungen ansvarsforsikring for skip, jf. sjøl. § 182a.¹¹⁰ Direktivet berører imidlertid ikke direktekrav.¹¹¹ Forholdet til skadelidte er dermed ikke regulert av sjøl. § 182a, og skadelidtes stilling må dermed vurderes etter forsikringsavtalen og bakgrunnsretten. For skadelidtes direktekrav mot ansvarsforsikrer etter den generelle tvungne ansvarsforsikringen for skip, må skadelidtes stilling likestilles med ordinær frivillig ansvarsforsikring.¹¹²

Wilhelmsen mener at løsningen er usikker, men argumenterer for at ved frivillige ansvarsforsikringer bør «den ansvarlige» tolkes i tråd med det som hun mener er den mest nærliggende forståelsen av ordlyden, slik at «den ansvarlige» forstås som kun skadevolder.¹¹³ Hun trekker særlig frem at motsatt tolkning vil være uheldig der direktekravet er betinget av skadevolders insolvens.¹¹⁴ Hun begrunner dette med at «[h]vis det direkte kravet oppstår rett før utløpet av foreldelsesfristen for skadevolders krav mot selskapet, vil løsningen kunne føre til opp mot en dobbelt så lang foreldelsesfrist som normalt», og uttaler videre at hun syns det er «vanskelig å se noen grunn til at skadelidtes beskyttelse i insolvenssituasjonen skal føre til en slik utsettelse av fristens utgangspunkt».¹¹⁵

Røed på sin side argumenterer for at kunnskapskravet er generelt og «... må ses ut ifra den partsrelasjonen man har med å gjøre, slik at det kreves kunnskap om ansvarsforsikringen og hvilket selskap det gjelder, for at fristen skal utløses for et krav mot ansvarsforsikringsselskapet.»¹¹⁶

Bull løfter problemstillingen kun i tilknytning til direktekrav etter fal. § 7-6 generelt, og uttaler at «[n]ormalt spiller det ikke særlig stor rolle om selskapet omfattes av begrepet eller ikke fordi skadelidte – når han først vet hvem den ansvarlige skadevolderen er – forholdsvise

---

¹⁰⁹ Direktiv/2009/20/EF av 23. april 2009 om reders forsikring mot sjørettslige krav.

¹¹⁰ Prop.12 L (2012-2013) s. 15.

¹¹¹ Prop.12.L (2012-2013) s. 15.

¹¹² Falkanger og Bull (2008) s. 576.

¹¹³ Wilhelmsen (1998) s. 66.

¹¹⁴ Wilhelmsen (1998) s. 65.

¹¹⁵ Wilhelmsen (1998) s. 65.

¹¹⁶ Røed (2019) s. 1176.

enkelt kan bringe på det rene om de foreligger ansvarsforsikring som dekker erstatningsansvaret».

Etter mitt skjønn er den mest nærliggende tolkningen av «den ansvarlige» er den ansvarlige i relasjon til det enkelte krav. I Rt. 1999 s. 7 ble det slått fast at skadelidte i relasjon til skadevolder og ansvarsforsikrer har to selvstendige krav. Dette tilsier at ansvarsforsikrer er «den ansvarlige» for skadelidtes direktekrav. Skadelidte vil heller ikke ha mulighet til å avbryte foreldelsesfristen før adgangen til å fremme kravet oppstår. Dette trekker i klart i retning av at «den ansvarlige» bør tolkes som ansvarsforsikrer.

I samme retning trekkes Høyesteretts uttalelse i HR-2020-257-A om at «SwissMarine [skadelidte] kan ikke ha fått den nødvendige kunnskapen om direktekravet før det oppstod, altså da Transfield [skadevolder] ble insolvent.»¹¹⁷ Høyesterett legger følgelig til grunn at foreldelsesfristen tidligst kan starte ved skadevolders insolvens. Selv om Høyesterett her knytter argumentasjonen opp mot når adgangen til å fremme direktekravet oppstod, forutsetter dette også at ansvarsforsikrer først blir «den ansvarlige» på dette tidspunktet.

Konklusjonen er at ansvarsforsikringselskapet må anses som «den ansvarlige» for skadelidtes direktekrav mot ansvarsforsikrer, uavhengig av om kravet er basert på tvungen eller frivillig ansvarsforsikring. For direktekrav der det er en forutsetning at skadevolder har blitt insolvent, kan foreldelsesfristen tidligst starte når skadevolder «fikk eller burde» skaffet seg kunnskap om skadevolders insolvens.

4.4 Er kunnskapskravet likt i relasjon til skadevolder og ansvarsforsikrer?

I punkt 4.3.1 ble det lagt til grunn at i relasjon til vilkåret «nødvendig kunnskap» om «skaden» er kunnskapskravet som hovedregel sammenfallende i relasjon til skadelidtes krav mot henholdsvis skadevolder og ansvarsforsikrer. Spørsmålet i dette punktet er om det stilles ulike krav til når skadelidte «fikk eller burde» skaffet seg «nødvendig kunnskap» i relasjon til ansvarsforsikrer og i relasjon til skadevolder, utenom kravet til kunnskap om selve ansvarsforsikrer som «den ansvarlige».

---

¹¹⁷ HR-2020-257-A avsnitt 72.

Bakgrunnen for at spørsmålet blir reist er Høyesteretts vurdering i HR-2020-257-A. Førstvoterende fant i denne avgjørelsen at skadelidte tidligst oppnådde «nødvendig kunnskap» om kavet mot ansvarsforsikrer da kapteinens forklaring forelå 18. november 2015. Selve ulykken skjedde 18. mai 2007, med andre ord 8,5 år før dette tidspunktet.¹¹⁸ Hvis kunnskapskravet i relasjon til erstatningskravet er likt både i relasjon til ansvarsforsikrer og skadevolder, vil det bety at også for erstatningskravet mot skadevolder oppnådde skadelidte først «nødvendig kunnskap» 8,5 år etter ulykken. Det kan i utgangspunktet virke betenkelig at skadelidte først oppnådde «nødvendig kunnskap» om erstatningskravet mot skadevolder så lang tid etter ulykken, og så kort tid før den rettslige behandlingen startet i voldgiftsdomstolen.

Høyesterett var i HR-2020-257-A ikke tydelig på om det er det samme kunnskapskravet i relasjon til erstatningskravet mot skadevolder og direktekravet mot ansvarsforsikrer. Det var imidlertid ikke nødvendig å vurdere foreldelsesfristens utgangspunkt for skadelidtes erstatningskrav mot ansvarsforsikrer, ettersom kravet ble foreldet etter andre regler, og foreldelsesfristen uansett allerede var avbrutt ved voldgiftsbehandlingen.¹¹⁹

Den lange tidsmessige avstanden fra ulykken til kunnskapskravet ble oppfylt kan for øvrig ikke i seg selv tilsi at Høyesterett legger et annet kunnskapskrav til grunn. Det gir kun foranledning til å reise spørsmålet.

Høyesterett tok i avsnitt 79 utgangspunkt i det tradisjonelle vurderingstemaet «så vidt sikre opplysninger at de da hadde grunn til å reise erstatningssøksmål [...] med utsikt til et positivt resultat». Bedømmelsen av erstatningskravet omhandlet årsaken til ulykken, hvor et av spørsmålene var om den skyldes feil fra kapteinens side.¹²⁰ Før skadelidte hadde tilgang til kapteinens forklaring om hva som skjedde da skipet skulle manøvreres på plass, manglet vesentlig informasjon for å ha oppfordring til å gå til søksmål med utsikt til et positivt resultat. Dette er faktisk kunnskap som er nødvendig for å vurdere om det foreligger ansvarsgrunnlag.

Foreldelsesfristen starter imidlertid å løpe allerede da skadelidte «burde» skaffet seg den nødvendige kunnskapen. Selv om kunnskapskravet ikke var oppfylt før kapteinens forklaring

---

¹¹⁸ HR-2020-257-A avsnitt 78.

¹¹⁹ Se henvisning i punkt 1.1.

¹²⁰ HR-2020-257-A avsnitt 77.

forelå, gir vurderingstemaet foranledning til å vurdere om kunnskapen burde vært skaffet på et tidligere tidspunkt. Høyesterett foretok imidlertid ikke en nærmere vurdering av om kapteinens forklaring burde ha vært skaffet på et tidligere tidspunkt, og uttalte i avsnitt 79 at «[d]et er ikke anført fra Skuld [ansvarsforsikrer] at de sider ved faktum som jeg har vært inne på, burde ha vært avklart tidligere av SwissMarine [skadelidte] ..., enten det nå var innen rammen av voldgiftssaken eller ved et søksmål mot Skuld for norske domstoler om direktekravet.» Høyesterett er bundet av partenes anførsler, og såfremt det ikke var anført at skadelidte «burde» ha skaffet seg relevant «nødvendig kunnskap» tidligere, må dette legges til grunn.

Slik jeg ser det kan Høyesteretts avgjørelse av HR-2020-257-A ikke tilsi at skadelidte har et annet kunnskaps- og/eller aktsomhetskrav i relasjon til ansvarsforsikrer enn i relasjon til skadevolder, med unntak av kravet til kunnskapen om ansvarsforsikrer som «den ansvarlige».¹²¹ Det er likevel viktig å være oppmerksom på at Høyesterett i HR-2020-257-A ikke vurderte om skadelidte «burde» skaffet seg den relevante nødvendige kunnskapen tidligere, slik at det ikke kan utelukkes at i tilsvarende situasjon vil domstolen kunne komme til at kunnskapskravet er oppfylt på et mye tidligere tidspunkt enn i denne konkrete avgjørelsen.

Det er videre på generelt grunnlag vanskelig å se hvorfor skadelidte i relasjon til ansvarsforsikrer skal kunne være sikrere på muligheten til å vinne frem med erstatningskravet, enn i relasjon til skadevolder. Det er det samme erstatningskravet som er grunnlaget for begge kravene. Videre er direktekravet ikke subsidiært kravet mot skadevolder, og foreldelsesfristen løper og må avbrytes særskilt for begge kravene. Et ulikt kunnskapskrav ville ha gitt skadelidte en fordel i relasjon til ansvarsforsikrer som overfor skadevolder, og vil kunne gjøre at foreldelsesfristen starter senere etter fl. § 9 nr. 1 i relasjon til ansvarsforsikrer enn i relasjon til skadevolder.

---

¹²¹ Rt. 2007 s. 1665 kan her tilsi samme forståelse. Dommen gjaldt tilleggsfristen etter fl. § 10 nr. 1. Ved vurderingen av kunnskapskravet ble det vurdert samlet for kravet mot skadevolder og ansvarsforsikrer, se konklusjon i avsnitt 54.

4.5 Kort om friststart etter fl. § 9 nr. 2

Analysen i punkt 4.3 og 4.4 viser at vurderingstemaet etter fl. § 9 nr. 1 kan gjøre foreldelsesfristen for skadelidtes direktekrav mot ansvarsforsikrer starter å løpe svært lenge etter at kravet oppstod. Fl. § 9 nr. 2 setter imidlertid en ytre grense for foreldelsesfristen.

Det følger av fl. § 9 nr. 2 at krav likevel foreldes 20 år etter «den skadegjørende handling eller annet ansvarsgrunnlag opphørte». Bestemmelsen gir anvisning på en objektivt bestemt regulering av friststart. Ettersom 20-årsfristen er bestemt av objektive kriterier knyttet til skaden, vil fristen starte på samme tidspunkt som for skadelidtes krav mot skadevolder, uavhengig av om det er betinget av skadevolders insolvens.¹²²

---

¹²² Se i samme retning Wilhelmsen (1998) s. 61.

5 Har det betydning for fristart etter fl. § 9 nr. 1 at et underliggende rettsforhold skal avgjøres ved voldgift?

5.1 Skal uvitenhet om avgjørelsen fra voldgiftsdomstolen behandles som faktisk uvitenhet?

5.1.1 Presentasjon av problemstilling

Problemstillingen i dette kapitlet er om det har betydning for når direktekravshaver har «nødvendig kunnskap» om «skaden» og «den ansvarlige» at et underliggende rettsforhold skal avgjøres ved internasjonal voldgift. Vurderingstemaet er nærmere bestemt om Befrakter 2 hadde oppfordring til å gå til søksmål mot ansvarsforsikrer med utsikt til et positivt resultat før avgjørelsen fra voldgiftsdomstolen forelå.

Avgjørelsen fra voldgiftssaken vil gi skadelidte kunnskap om det foreligger et kontraktsbrudd eller ikke, og om selskapet vil bli påført et økonomisk tap i form av ansvar overfor Befrakter 1. Hvordan voldgiftsdomstolen avgjør saken er følgelig i utgangspunktet relevant for når skadelidte har «nødvendig kunnskap» om «skaden» og «den ansvarlige».

Spørsmålet i voldgiftssaken i HR-2020-257-A var om ulykken skyldes kontraktsbrudd eller ikke, nærmere bestemt om havnen som befrakteren beordret fartøyet å gå i var i strid med vilkåret om «safe ports». Dette er et spørsmål som både krever kontraktstolkning og konkret subsumsjon for å besvare. Utfallet av vurderingen av disse spørsmålene er derfor i utgangspunktet rettslig villfarelse. På grunn av den høye terskelen for å anse rettsvillfarelse som unnskyldelig, kan det utelukkes at den vil anses som unnskyldelig etter fl. § 9 nr. 1. For å besvare spørsmålet om voldgiftsdomstolens avgjørelse av det underliggende rettsforholdet har betydning for foreldelsesfristens utgangspunkt, må det vurderes om utfallet av behandlingen av det underliggende rettsforholdet skal behandles som rettslig eller faktisk villfarelse.

I neste punkt er temaet når uvitenhet om avgjørelsen av et annet rettsforhold skal behandles som faktisk uvitenhet.

5.1.2 Generelt om når uvitenhet knyttet til avgjørelsen av et annet rettsforhold skal behandles som faktisk uvitenhet

Spørsmålet i dette punktet er når villfarelse som knytter seg til utfallet av et annet rettsforhold skal behandles som faktisk villfarelse.

Ettersom aktsomhetskravet er betydelig strengere for rettsvillfarelse enn for faktisk villfarelse, er det i utgangspunktet nødvendig å vurdere om en aktuell villfarelse skal behandles som faktisk eller rettslig villfarelse. Grensen kan imidlertid i flere situasjoner være vanskelig å trekke.¹²³ Skag argumenterer for at man kanskje fremfor å operere med vanntette skott mellom skillet mellom faktisk og rettslig villfarelse «i stedet [kan] tenke seg at culpnormen er relativ på den måten at kravet til aktsomhet vil kunne variere ut fra en rekke omstendigheter, bl.a. livsområdet, ulike individuelle forhold hos partene, og herunder hvilken type villfarelse det er tale om».¹²⁴

Det foreligger få avgjørelser vedrørende sontringen mellom rettslig og faktisk villfarelse knyttet til friststart etter fl. § 9 nr. 1, og det er ikke i rettspraksis utviklet en lære om en slik glideskala-vurdering av uvitenhet som Skag her tar til orde for. HR-2019-2034-A er likevel interessant i denne sammenheng.

I HR-2019-2034-A behandlet Høyesterett i relasjon til tilleggsfristen etter fl. § 10 nr. 1 spørsmål om en villfarelse knyttet til utfallet av et annet krav enn det aktuelle skal behandles som faktisk eller rettslig villfarelse. Saken gjaldt en psykolog som hadde fått krav fra det offentlige om tilbakebetaling av mottatte refusjonsbeløp. Han inngikk med bistand fra sin advokat en avtale med Helfo, og det viste seg senere at kravet var foreldet, men at avtalen gjorde at kravet likevel kunne benyttes til motregning, jf. fl. § 26 bokstav a. Etter at saken mellom psykologen og det offentlige var rettskraftig avgjort gikk han til sak mot advokaten og advokatfirmaet som hadde bistått han i forbindelse med avtalen, med krav om erstatning og tilbakebetaling av salær som følge av mangelfull rådgivning. Høyesterett kom til at kravene var foreldet etter fl. § 3, og gikk videre til å vurdere når tilleggsfristen etter fl. § 10 nr. 1 begynte å løpe.

---

¹²³ Rt. 2008 s. 1665 (Periscopos) avsnitt 32 uttales det at «[o]fte er det dessuten en nær sammenheng mellom faktisk villfarelse og rettsvillfarelse. Dette gjelder særlig kravene til adekvat årsakssammenheng».

¹²⁴ Skag (2012) s. 359.

Høyesterett fant at uvitenheten i saken knyttet seg til forståelsen av avtalen med Helfo og tolkningen av fl. § 26 bokstav a, noe som i utgangspunktet er å betegne som rettsvillfarelse. Fremfor å vurdere villfarelsen etter kunnskaps- og aktsomhetskravene som stilles til rettsvillfarelse tok imidlertid domstolen utgangspunkt i at villfarelsen skiller seg fra den typiske rettsvillfarelsen og uttalte i avsnitt 67-68:

«Når jeg likevel ikke kan følge de ankende partenes argumentasjon fullt ut, skyldes dette at foreliggende sak ikke er sammenlignbar med Periscopus-dommen og de andre avgjørelsene som drøftes der. I dommene knytter rettsuvitenheten seg til forhold i saken mellom fordringshaveren og skyldneren. Uvitenhet om de rettsreglene som bestemmer forholdet dem imellom, gjør at utfallet av et søksmål fremstår som usikkert. Da er det naturlig at fordringshaveren pålegges å gå til sak, selv om resultatet av søksmålet er uvisst.

Foreliggende sak ligger annerledes an. Her knyttet rettsuvitenheten seg til forhold i saken mot staten, ikke saken mot Y og B. I forholdet mellom X [psykologen] på den ene side og Y og B [advokatfirmaet og advokaten] på den annen, gjaldt uvitenheten spørsmål rundt årsakssammenheng og endelig tap. Disse ble avklart i saken mot staten. X kunne ikke uten videre fått den nødvendige avklaringen gjennom å gå til søksmål mot Y og B på et tidlig stadium. I en slik situasjon befinner vi oss etter mitt syn i det minste temmelig nær en faktisk villfarelse, hvor rettskrafthensynet i utgangspunktet slår inn.» (mine understrekninger)

Høyesterett fant følgelig at det i denne saken var tale om rettsvillfarelse som i så stor grad hadde likhetstrekk med faktisk villfarelse at den skjerpede terskelen for rettsvillfarelse ikke kom til anvendelse. Her gjør følgelig Høyesterett en distinksjon mellom rettsuvitenhet som er knyttet til forholdet mellom partene selv, og der det gjelder et forhold som ikke direkte kan avgjøres ved at det reises søksmål mot skyldner. Sistnevnte kan karakteriseres som et prejudisielt rettsforhold.¹²⁵

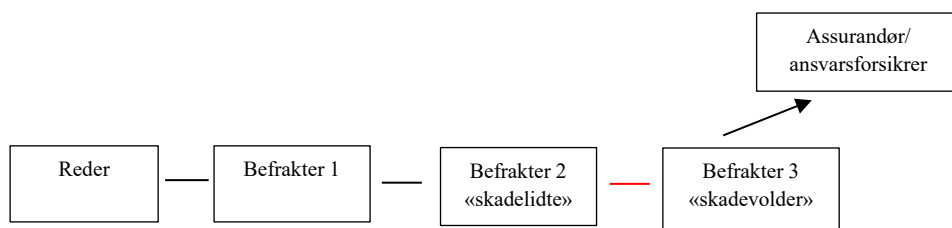
Avklaring av et underliggende rettsforhold kan etter HR-2019-2034-A i noen tilfeller behandles som faktisk villfarelse.

---

¹²⁵ terminologi benyttet av Bruserud (2020). Betegnelsen prejudisielle rettsforhold benyttes gjerne om spørsmål som retten må stilling til som ledd i sitt resonnement frem til avgjørelsen av det krav parten har stilt, jf. Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) s. 258.

5.1.3 Skal avgjørelsen av skadelidtes krav mot skadevolder behandles som faktisk uvitenhet?

Spørsmålet i dette punktet er, i tråd med distinksjonen som Høyesterett oppstilte i HR-2019-2034-A, om avgjørelsen av skadelidtes krav mot skadevolder skal behandles som faktisk uvitenhet.

Som fremholdt tidligere får skadelidte to alternative krav, et mot skadevolder og et mot ansvarsforsikrer. Likevel slik at skadelidtes krav mot skadevolder er en forutsetning for skadelidtes krav mot ansvarsforsikrer. For alminnelige direktekrav etter fal. § 7-6 kan skadelidte velge om han vil holde seg til skadevolder og/eller ansvarsforsikrer, men skal han holde seg til begge må foreldelsesfristen avbrytes selvstendig i relasjon hver av dem. Her er det klart at avgjørelse av ett av kravene ikke kan få betydning for foreldelsesfristens utgangspunkt for det andre.

Ved direktekrav som er betinget av skadevolders insolvens, er det først på tidspunktet for insolvensen at skadelidte får mulighet til å fremme direktekrav mot ansvarsforsikrer, jf. fal. § 7-8 annet ledd. Det er ingenting som skulle tilsi at det at skadelidtes direktekrav mot ansvarsforsikrer er betinget av skadevolders insolvens, tilsier at kravet får en annen rettslig posisjon i relasjon til kravet mot skadevolder. Dette tilsier at kravet fortsatt er et selvstendig krav, som foreldes selvstendig. Det vil bryte mot dette systemet hvis skadelidte kunne vente på avklaring av sitt krav mot skadevolder, før han gikk til sak mot ansvarsforsikrer, bare fordi det tilfeldigvis var startet en rettslig prosess mot skadevolder, før vedkommende ble insolvent.

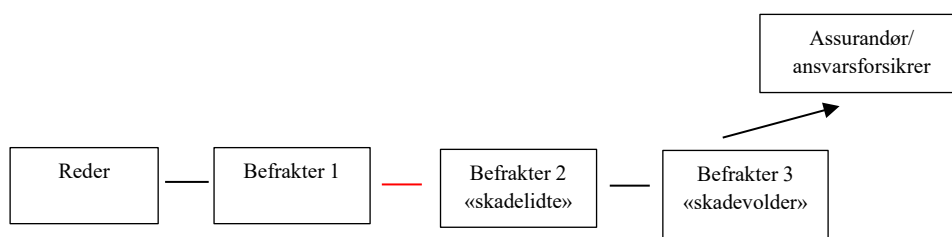
Denne løsningen kan oppleves som *upraktisk* for skadelidte, som kan oppleve det som mer hensiktsmessig å avklare om han har et krav mot skadevolder før det reises sak mot ansvarsforsikrer. Særlig når det allerede er initiert en rettslig prosess. Dette endrer imidlertid ikke på det faktum at skadelidte i realiteten ønsker en rettslig avklaring av sitt krav mot skadevolder, og at avgjørelsen fra voldgiftsdomstolen i denne sammenheng må forstås som en

rettslig villfarelse. Å vurdere skadelidtes krav mot skadevolder isolert på denne måten er imidlertid ikke praktisk. Hvis situasjonen er at skadelidte har ett krav mot skadevolder (og det ikke er en certepartikjede/andre krav som skal avgjøres el.) vil det naturlige for skadelidte på tidspunktet han blir kjent med skadevolders insolvens være å starte rettslig prosess mot ansvarsforsikrer.

Konklusjonen er at avgjørelsen av skadelidtes krav mot skadevolder skal behandles som rettslig uvitenhet.

5.1.4 Skal avgjørelsen av kravet mellom det tidligere leddet i certepartikjeden og skadelidte behandles som faktisk uvitenhet?

Spørsmålet i dette punktet er om vurderingen stiller seg annerledes hvis det er avgjørelsen av Befrakter 1 sitt krav mot Befrakter 2 som vurderes. Vurderingen gjøres ut fra typetilfellet som er skissert i innledningen, hvor tvistene mellom befrakterne er basert på spørsmål om brudd på vilkår i «back-to-back»-kontrakt.

I punkt 5.1.3 var spørsmålet om Befrakter 2 kunne få avklart sitt krav mot skadevolder, før foreldelsesfristen for kravet mot ansvarsforsikrer startet. I realiteten var det den rettslige avklaringen av samme grunnkrav, altså erstatningskravet, som var uvitenheten som det skulle vurderes. I relasjon til både skadevolder og ansvarsforsikrer må voldgiftsdomstolens avgjørelse av kravet bli behandlet som rettslig villfarelse.

Dette stiller seg annerledes i relasjon til kravet fra Befrakter 1 mot Befrakter 2. Befrakter 2 sitt tap er i realiteten avhengig av om selskapet blir holdt ansvarlig overfor Befrakter 1. Sånn sett er uvitenhet om ansvaret overfor Befrakter 1, av mer subsidiær karakter for vurderingen av erstatningskravet mot skadevolder, og også ansvarsforsikrer. Uvitenhet knyttet til den rettslige behandlingen av dette kravet har sånn sett likhetstrekk med uvitenheten i HR-2019-2034-A som Høyesterett fant at skulle bli behandlet som faktisk villfarelse.

Det spesielle i typetilfellet basert på situasjonen i HR-2020-257-A er at på grunn av «back-to-back» reguleringen i certepartikontraktene, er vurderingen av spørsmålet om det foreligger mislighold av kontrakten identisk for alle kravene i kontraktskjeden. Det er dermed i realiteten de samme rettslige spørsmålene som skal vurderes mellom alle partene. Dette skiller seg fra HR-2019-2034-A, hvor de rettslige vurderingene av kravet fra psykologen mot staten, mer forutsetningsvis hadde betydning for vurderingen av kravet fra psykologen mot advokatfirmaet.

En av årsakene til at Høyesterett fant i HR-2019-2034-A at den konkrete uvitenheten skulle behandles som faktisk villfarelse, var at rettskraftshensynet gjorde seg gjeldende. Psykologen hadde behov for avklaring av saken med staten, for å vite om det i det hele tatt var grunnlag for å reise et krav mot advokatfirmaet. Rettskraftshensynet gjør seg også i større grad gjeldende for Befrakter 2 når uvitenheten som vurderes er knyttet til kravet fra Befrakter 1, og ikke kravet mot skadevolder. Det kan ikke utelukkes at den konkrete subsumsjonen, til tross for at det er de samme spørsmålene som gjør seg gjeldende vil avgjøres ulikt av disse domstolene. Hvis Befrakter 2 blir holdt ansvarlig i voldgiftsdomstolen, men norske domstoler kommer til motsatt resultat ved vurderingen av direktekravet, vil Befrakter 2 kunne lide et rettstap.

Realiteten er imidlertid fortsatt at det avgjørende for om Befrakter 1 har et krav mot Befrakter 2, på grunn av «back-to-back»-reguleringen i certepartikontraktene, er de samme rettslige spørsmålene som for Befrakter 2 sitt erstatningskrav mot Befrakter 3. Det rettslige spørsmålet som har betydning for vurderingen av endelig tap for Befrakter 2, er derfor det samme spørsmålet som skal avgjøres i saken mellom Befrakter 1 og Befrakter 2. Saken stiller seg derfor i realiteten annerledes enn i saken i HR-2019-2034-A.

«Back-to-back»-reguleringens natur er også at det er de samme ansvarsspørsmålene som gjør seg gjeldende i alle tvistene. Dette gjør også at de kan undergis en samlet vurdering. Hvis det forutsettes at voldgiftsbehandlingen av kravet fra Befrakter 1 mot Befrakter 2 er faktisk uvitenhet i relasjon til ansvarsforsikrer, forutsetter dette resonnementet at dette også er faktisk villfarelse i relasjon til et eventuelt krav fra Befrakter 2 mot Befrakter 3. Dette vil slik jeg ser det bryte med «back-to-back»-reguleringens systematikk.

I realiteten er det risikoen for inkonsekvente avgjørelser som taler for at Befrakter 2 burde kunne vente med å gå til sak mot ansvarsforsikrer før saken mot voldgiftsdomstolen er

avgjort. Selv om det slik saksforholdene står i typetilfellet kan argumenteres for at det er rimelig og prosessøkonomisk rasjonelt å vente på avklaring av voldgiftssaken før foreldelsesfristen starter for kravet mot ansvarsforsikrer, så endrer ikke dette på den reelle relasjonen mellom kravene. Det vil også av hensyn til ansvarsforsikrer være problematisk hvis skadelidtes direktekrav mot dem kunne suspenderes av en rettslig prosess, som det er uvisst hvor lang tid vil ta.

Jeg mener etter dette at det ikke er rettskildemessig grunnlag for å likestille den rettslige avklaringen av Befrakter 1 sitt krav mot Befrakter 2 som faktisk villfarelse i relasjon til Befrakter 2 sitt direktekrav mot ansvarsforsikrer. Dette utelukker selvsagt ikke at voldgiftsbehandlingen, som HR-2020-257-A illustrerer kan få avgjørende betydning for når skadelidte får «nødvendig kunnskap» om faktiske omstendigheter som får betydning for friststart. Jeg skal også i punkt 5.2 vurdere om Befrakter 2 har mulighet til å avbryte foreldelsesfristen, og samtidig vente på avgjørelse fra voldgiftsdomstolen.

5.2 Skadelidtes mulighet til å avbryte foreldelsesfristen for direktekravet i påvente av avgjørelsen fra voldgiftsdomstolen

5.2.1 Betydningen av alternative fristavbruddsmetoder for vurderingen av friststart etter fl. § 9 nr. 1

Over har jeg kommet frem til at avgjørelsen fra voldgiftsdomstolen, slik relasjonen mellom kravene er skissert i typetilfellet i innledningen ikke skal behandles som faktisk uvitenhet. Vurderingen var imidlertid tvilsom, og kan slå ut annerledes der relasjonen mellom kravene er annerledes.

I det følgende forutsettes det at voldgiftssaken skal avgjøre et prejudisielt rettsforhold i relasjon til skadelidtes direktekrav mot ansvarsforsikrer, slik at uvitenhet om utfallet av voldgiftsbehandlingen skal behandles som faktisk uvitenhet.

I HR-2019-2034-A kom domstolen til at uvitenhet om avklaringen av kravet mot staten skulle behandles som faktisk uvitenhet i relasjon til advokatfirmaet. Ved den konkrete vurderingen av når fordringshaveren hadde oppfordring til å gå til søksmål med utsikt til et positivt

resultat, la Høyesterett vekt på at skadelidte kunne avbryte foreldelsesfristen mot advokatfirmaet ved prosessvarsel, jf. tvl. § 15-9 jf. fl. § 19 nr. 2. Førstvoterende uttalte i avsnitt 71 at «[j]eg er enig i at rettskraftensynet ikke slår inn som ellers når fordringshaveren kan avbryte foreldelse ved å sende prosessvarsel. Dette skyldes at slik varsling ikke leder frem til noen avgjørelse», og avslutter etter en vurdering i samme avsnitt «[e]tter dette mener jeg at det ved vurderingen av fristutgangspunktet etter § 10 nr. 1 må kunne legges en viss vekt på at X kunne valgt å sende prosessvarsel.»

Fl. § 19 nr. 1 gir der det er flere skyldnere, fordringshaver mulighet til å forfølge kravet rettidig mot en eller noen av disse, og fristavbrytende sende prosessvarsel etter tvl. § 15-9 mot de andre. Prosessvarselet må i så fall følges opp med rettslige skritt ett år etter at «saken er avsluttet ved forlik, dom eller på annen måte». Videre følger det av fl. § 19 nr. 2 at «samme regel gjelder når fordringen avhenger av et rettsforhold som er reist sak om av eller mot fordringshaveren». (min understrekning)

Der et krav «avhenger av» et annet, vil altså fordringshaver kunne avbryte foreldelsesfristen ved å sende prosessvarsel til skyldner. Ordlyden «avhenger av» tilsier at det må være tilstrekkelig sammenheng mellom kravet som verserer for domstolene, og kravet som det er ønskelig å avbryte foreldelsesfristen for ved prosessvarsel. I forarbeidene er det uttalt at «[r]egelen gjelder når avgjørelsen i en verserende sak kan bli rettslig avgjørende for fordringen mot skyldneren. Det kreves ikke at dommen vil være rettskraftig for den skyldner som aktes prosessvarslet. På den annen side er det ikke nok at dommen i den verserende sak kan få stor faktisk betydning for fordringen mot skyldneren.»¹²⁶

Røed skriver at «[e]n typisk situasjon der bestemmelsen vil kunne benyttes, er ved regresskrav. En selger som er møtt med søksmål om mangelskrav fra sin kjøper, vil for eksempel kunne prosessvarsle egen takstmann eller den som solgte til ham, om at han vil reise krav mot vedkommende dersom han taper saken anlagt av kjøper. I slike situasjoner er det særdeles uheldig dersom man skulle være tvunget til å reise saksanlegg for å avbryte foreldelsesfristen, idet det er uvisst hvorvidt man har en fordring. Dersom man vinner frem med søksmålet man er møtt med, vil man nødvendigvis måtte tape saken mot regressforpliktete.»¹²⁷

---

¹²⁶ Ot.prp. nr. 38 (1977-1978) s. 73.

¹²⁷ Røed (2019) s. 798.

Situasjonen i HR-2019-2034-A er et typisk eksempel på hvor kravene «avhenge[r]» av hverandre. Selv om Høyesterett fant at kunnskap om kravet mot staten skulle behandles som faktisk kunnskap i relasjon til kravet mot ansvarsforsikrer, så var muligheten til å sende prosessvarsel en måte å sikre den rettslige usikkerheten som her oppstod. Høyesterett er ikke klar på hvor stor vekt muligheten til å sende prosessvarsel skal ha for vurderingen av friststart, men det sentrale er at på grunn av muligheten tilsier ikke lenger rettskraftsvirkningene av en dom at skadelidte har reelt behov for å vente med å gå til sak mot advokatfirmaet før kravet mot staten var avgjort. Høyesterett fant forøvrig under den konkrete helhetsvurderingen at foreldelsesfristen startet allerede ved mottaket av tilsvaret i saken mot saken, og at kravet mot advokatfirmaet var foreldet.

Det neste spørsmålet er om skadelidte i det skisserte typetilfellet hadde mulighet til å sende prosessvarsel mot ansvarsforsikrer med fristavbrytende virkning, jf. fl. § 19 nr. 2. Hvis det forutsettes at saken mot ansvarsforsikrer «avhenger av» utfallet av saken som skal behandles i voldgiftsdomstolen, er spørsmålet om det kan sendes prosessvarsel om en sak som går for internasjonal voldgift.

En naturlig språklig forståelse av vilkåret «reist sak» i fl. § 19 nr. 2 tilsier at det er startet en rettslig prosess. Dette utelukker ikke nødvendigvis at det kan sendes prosessvarsel når det andre kravet skal avgjøres ved en internasjonal voldgift. Bestemmelsen må sees i sammenheng med ordlyden i tvl. § 15-9 om prosessvarsel. Det følger av tvl. § 15-9 nr. 1 at hvis det er av betydning for en part å varsle tredjeperson «om saken» så kan det gjøres ved prosesskriv som forkynnes. Ettersom tvisteloven regulerer tvisteløsning for norske domstoler, må «om saken» forstås som en sak som går for norske domstoler.¹²⁸ Etter dette vil en fordringshaver hvor et prejudisielt rettsforhold skal avgjøres av et annet, for eksempel ved internasjonal voldgift, ikke ha mulighet til å avbryte foreldelsesfristen etter fl. § 19 nr. 2.

For skadelidtes direktekrav mot ansvarsforsikrer vil det dermed ikke være mulig å avbryte foreldelsesfristen med prosessvarsel om voldgiftssaken om det underliggende rettsforholdet. For det tilfellet avgjørelsen fra voldgiftsdomstolen skulle behandles som faktisk uvitenhet, slik som situasjonen i HR-2019-2034-A ville det i vurderingen av når skadelidte fikk eller

---

¹²⁸ Se tilsvarende tolkning i Røed (2019) s. 802 med henvisning til Stub Holmboe (1964) s. 173.

burde skaffet seg «nødvendig kunnskap», ikke vært adgang til å vektlegge Adgangen til å avbryte foreldelsesfristen ved prosessvarsel.

5.2.2 Kan skadelidte stanse saken mot ansvarsforsikrer i påvente av avgjørelsen fra voldgiftsdomstolen?

Selv om avgjørelsen fra voldgiftsdomstolen skal behandles som rettslig villfarelse, vil rettskraftsvirkningene av en dom i saken mot ansvarsforsikrer, kunne få uheldige konsekvenser for skadelidte, hvis domstolen i Norge kommer frem til et annet resultat enn voldgiftsdomstolen. Som ytterste konsekvens kan Befrakter 2 risikere å måtte betale kravet fra Befrakter 1, men ikke kunne fremme kravet mot ansvarsforsikrer.

Det forhold at tvistene i certepartikjeden som voldgiftsdomstolen skal avgjøre er basert på «back-to-back»-kontrakter kan også føre til en uheldig situasjon for Befrakter 2 hvis kravet fremmes mot ansvarsforsikrer før saken fra voldgiftsdomstolen er avgjort. Befrakter 2 må i så fall argumentere for at vedkommende har et krav mot skadevolder/ansvarsforsikrer i Norge, samtidig som selskapet i voldgiftssaken direkte/indirekte argumenterer mot at et slikt ansvar er aktuelt.

Spørsmålet i dette punktet er om Befrakter 2 i en sånn situasjon kan fremme sitt krav mot ansvarsforsikrer i Norge, for å avbryte foreldelsesfristen, for deretter å stanse saken i påvente av avgjørelse fra voldgiftsdomstolen.

Det følger av tvl. § 16-15 nr. 1 at hvis en sak stanses så «avbrytes behandlingen midlertidig» og «frister opphører å løpe». Etter tvl. § 16-17 kan partene avtale stansing. Dette kan være et alternativ for skadelidte, men ettersom det avhenger av motpartens enighet, er det ikke et alternativ for skadelidte i alle situasjoner.

Etter tvl. § 16-8 nr. 1 «kan» retten stanse saken «på begjæring fra en part» dersom utfallet «helt eller delvis avhenger at et rettsforhold som vil bli bindende avgjort i en annen sak» Vilkåret «kan» tilsier at om det gis medhold i stansing beror på en hensiktsmessighetsvurdering fra domstolen.¹²⁹

---

¹²⁹ Tilsvarende Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) s. 429.

Ordlyden «avhenger av et rettsforhold som vil bli bindende avgjort i en annen sak», tilsier at bestemmelsen bare får anvendelse der det blir oppnådd en materielt rettskraftig avgjørelse i den andre saken.¹³⁰ I Rt. 2013 s. 1658 uttalte ankeutvalget at det er «et absolutt vilkår at den andre saken får positiv rettskraft mellom partene i den saken som skal stanses.»¹³¹

Spørsmålet om tvl. § 16-18 nr. 1 kan anvendes for å stanse et søksmål fra Befrakter 2 mot ansvarsforsikrer må avgjøres ut fra om voldgiftsavgjørelsen vil ha positiv rettskraft for saken mellom partene.

Det følger av tvl. § 19-16 at der et sivilt krav er «rettskraftig avgjort» i fremmed stat ved blant annet «voldgift» har avgjørelsen også rettskraft i Norge. Av tvl. § 19-15 følger det at en rettskraftig avgjørelse er «bindende for partene», samt «andre» som «på grunn av sitt forhold til parten ville være bundet av en tilsvarende avtale om tvistegjenstanden». Befrakter 2 vil klart bli bundet av avgjørelsen fra voldgiftsdomstolen. Avgjørelsen fra voldgiftsdomstolen vil likevel ikke ha rettskraftsvirkninger overfor ansvarsforsikrer. Skadelidtes krav mot ansvarsforsikrer er som allerede nevnt et selvstendig krav.

LB-2013-145815 kan her benyttes som illustrasjon. Saken gjaldt forsikringsselskapet Skuld som ønsket å stanse en sak, i påvente av en sak saksøkeren hadde reist i Tyskland mot et annet selskap om samme skade. Lagmannsretten uttalte at:

«Saken stanses ikke etter § 16-18 første ledd for å avvende prejudisielle avgjørelser i en annen sak eller for å få en avklaring av spørsmål som i og for seg har interesse for saken, jf. Schei mfl. Tvisteloven (2. utgave) side 570. Spørsmålet om Beluga er erstatningsansvarlig overfor DHL er, i den grad dette realitetsprøves i Tyskland når Beluga er konkurs, det samme spørsmålet som må avgjøres i den norske saken, men avgjørelsen i Tyskland har ikke rettskraftvirkning.»

Befrakter 1/skadelidte kan etter dette ikke stanse saken i medhold av tvl. § 16-18 nr. 1.

Det følger av tvl. § 16-18 nr. 2 at retten «kan» stanse saken dersom «tungtveiende grunner ellers taler for det». I denne vurderingen skal behovet for «hurtig, forsvarlig og kostnadseffektiv behandling» vektlegges. Bestemmelsen gir retten en generell adgang til å

---

¹³⁰ Se Skoghøy (2017) med videre henvisninger til relevant rettspraksis.

¹³¹ Rt. 2013 s. 1658 avsnitt 16.

stanse saken. Vilkåret «tungtveiende grunner» er imidlertid svært streng.¹³² Om bestemmelsen kan benyttes for å stanse en eventuell sak fra skadelidte mot ansvarsforsikrer må besvares ut fra en konkret vurdering av de aktuelle saksforholdene. Bestemmelsen gir følgelig ikke skadelidte sikkerhet i at saken mot ansvarsforsikrer kan stanses i påvente av avgjørelse fra voldgiftsdomstolen. Men det kan likevel være et alternativ i visse situasjoner.

---

¹³² I Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) s. 429 uttales det at «[b]estemmelsen er en generell hjemmel for retten til å stanse saken, og vilkårene er strenge.»

6 Oppsummering og avsluttende betraktninger

Oppgaven har hatt som siktemål å både ta stilling til hvilken bestemmelse i foreldelsesloven skadelidtes direktekrav mot ansvarsforsikrer skal vurderes etter, samt å drøfte nærmere hvordan selve vurderingen av friststart skal gjøres etter de alternative bestemmelsene. Drøftelsene har gjennomgående vist at hvordan foreldelsesfristens utgangspunkt for skadelidtes direktekrav skal vurderes henger tett sammen med hvordan man karakteriserer slike direktekrav, og relasjonen direktekravet har til erstatnings- og forsikringskravet.

Spørsmålet om skadelidtes direktekrav mot ansvarsforsikrer skal vurderes etter fl. §§ 3 eller 9 avhenger av om man anser det som et krav som «springer ut av kontrakt», jf. fl. § 9 nr. 3. Etter mitt skjønn er det mest som tilsier at skadelidtes direktekrav mot ansvarsforsikrer ikke skal anses som et krav som «springer ut av kontrakt», slik at foreldelsesfristens utgangspunkt skal vurderes etter fl. § 9 nr. 1.

Foreldelsesfristen for direktekrav med hjemmel i fal. § 7-6 starter vurdert etter fl. § 3 nr. 1 allerede når skadelidte får et krav mot skadevolder som han har «rett til å kreve å få oppfyl[t]». Når adgangen til å fremme direktekrav er betinget av skadevolders insolvens, starter foreldelsesfristen tidligst ved skadevolders insolvens.

Vurdert etter fl. § 9 nr. 1 starter foreldelsesfristen for skadelidtes direktekrav mot ansvarsforsikrer når skadelidte har «nødvendig kunnskap» om ansvarsforsikrer som «den ansvarlige». Dette gjelder også der skadelidtes krav mot ansvarsforsikrer er betinget av skadevolders insolvens, slik at foreldelsesfristen i disse tilfellene først starter når skadelidte har nødvendig kunnskap om skadevolders insolvens.

Twisteløsning gjennom voldgift, som er organisert slik at Befrakter 3 og Reder i praksis gjennomfører behandlingen seg i mellom, kan ha relevans for når skadelidte oppnår «nødvendig kunnskap». Hvis skadelidte ikke hadde en reell mulighet til å skaffe seg kunnskapen, vil det kunne ta lang tid før kunnskapskravet blir oppfylt. At det underliggende erstatningsansvaret skal avgjøres ved internasjonal voldgift har i seg selv hverken etter fl. §§ 3 nr. 1 eller 9 nr. 1 betydning for foreldelsesfristens utgangspunkt.

I internasjonal skipsfart vil det ikke være uvanlig at det inngås kontrakter som involverer flere ledd, med ulike parter. Ofte er en bestemt (voldgifts)domstol gitt jurisdiksjon, og det kan presumeres at partene gjør dette av tillitt til dennes kompetanse til å løse tvister som eventuelt oppstår mellom dem. Dette systemet er tilpasset når de involverte er kontraktspartene og kravene er mellom dem. Der den ene parten (skadelidte) i løpet av prosessen får et direktekrav mot en av de andres ansvarsforsikrer endres situasjonen. Ettersom skadelidtes direktekrav etter fal. § 7-6 må fremmes for nasjonale domstoler¹³³, og foreldelsesfristen prinsipielt kan starte før voldgiftsdomstolen har avgjort den underliggende tvisten, vil skadelidte kunne risikere at nasjonale domstoler kommer til et annet resultat enn voldgiftsdomstolen. I verste fall kan dette innebære at skadelidte dømmes til å betale i voldgiftsavgjørelsen, men rettskraftig taper sitt direktekrav mot ansvarsforsikrer for nasjonale domstoler.

I HR-2020-257-A konkluderte Høyesterett med at fal. § 8-6 sin regulering av foreldelsesfristens start kan fravikes også for skadelidtes direktekrav mot ansvarsforsikrer. Dette betyr at fal. § 8-6 annet ledd ikke regulerer friststart hvis bestemmelsen er gyldig fraveket. Dette gjør videre at regelen i fal. § 8-6 tredje ledd ikke kommer til anvendelse. I fal. § 8-6 tredje ledd er det en generell regel, som beskytter både «sikrede og skadelidte (jf. §§ 7-6 og 7-7)». Av denne følger det at «krav som er meldt til selskapet før foreldelsesfristen er utløpt, foreldes tidligst seks måneder etter at [...] skadelidte, har fått særskilt skriftlig melding om at foreldelse vil bli påberopt. Meldingen må angi hvordan foreldelse avbrytes.» Siktemålet med bestemmelsen er ikke å forlenge foreldelsesfristen, men å gjøre forsikringsselskapet ansvarlig for å varsle skadelidte om at foreldelse snart inntreffer.¹³⁴ Videre begrunnes regelen med at det «kan virke urimelig at forsikringsselskapene har en formell adgang til å påberope seg foreldelse i situasjoner hvor foreldelsesreglene kan oppfattes som en ren felle for skadelidte». Varslingsregelen i fal. § 8-6 annet ledd ville gitt skadelidte trygghet om at partene var enige om å avvente en rettslig avgjørelse av det underliggende rettsforholdet, uten at foreldelsesfristen for skadelidtes eventuelle krav mot ansvarsforsikrer skulle begynne.

Fal. § 8-6 annet ledd sin regulering av friststart er imidlertid ikke uproblematisk. Fal. § 8-6 annet ledd angir at ved ansvarsforsikring så «foreldes selskapets ansvar etter de same regler som gjelder for sikredes erstatningsansvar». Det følger av forarbeidene at «[b]estemmelsen avskjærer muligheten for at skadelidte, som gjør direkte krav gjeldende mot skadevolders

---

¹³³ Jf. § fal. 7-6 femte ledd.

¹³⁴ Jf. Ot.prp. nr. 44 (1997-1998) s. 11.

ansvarsforsikringselskap, på et tidspunkt hvor erstatningskravet mot skadevolder fortsatt består, blir møtt med den innsigelse at selskapets ansvar er foreldet.»¹³⁵ Bestemmelsen er følgelig ment som er vern av skadelidtes mulighet til å gjøre kravet gjeldende.

I forarbeidene er det uttalt at bestemmelsen også får betydning der skadelidtes krav mot skadevolder foreldes etter særskilte bestemmelser i spesiallovgivningen.¹³⁶ Et eksempel er sjøl. § 501 nr. 3 som regulerer foreldelsesfristen for «skade ved sammenstøt». Det følger av bestemmelsen at krav på erstatning foreldes «to år fra den dag skaden ble voldt». Fal. § 8-6 annet ledd kan følgelig føre til at skadelidte får en kortere foreldelsesfrist enn det som ville fulgt av fl. §§ 3 eller 9. Svakheten med reguleringen i fal. § 8-6 annet ledd blir særlig synlig ved direktekrav som er betinget av skadevolders insolvens. Hvis skadelidtes krav mot skadevolder foreldes etter for eksempel sjøl. § 501 nr. 3, og tilsvarende bestemmelse skal anvendes på skadelidtes direktekrav mot ansvarsforsikrer, vil vilkåret «fra den dag skaden ble voldt» tilsa at foreldelsen av kravet mot ansvarsforsikrer vil starte før det oppstår.¹³⁷

Å gjøre fal. § 8-6 annet og tredje ledd preseptorisk for skadelidtes direktekrav mot ansvarsforsikrer som er betinget av skadevolders insolvens er dermed heller ikke nødvendigvis en god løsning. Reguleringen av foreldelsesfristens utgangspunkt for skadelidtes direktekrav mot ansvarsforsikrer der kravet er betinget av skadevolders insolvens løfter flere særskilte problemstillinger og behov. Etter min mening er rettstilstanden på dette området moden for en ny gjennomgang fra lovgiver.

---

¹³⁵ Ot.prp. nr. 49 (1988-1989) s. 97.

¹³⁶ Se Ot.prp. nr. 49 (1988-1989) s. 97 hvor det uttales at «[h]envisningen gjelder også særlige bestemmelser om foreldelse av erstatningskrav i spesiallovgivningen som f.eks. produktansvarsloven § 2-7.»

¹³⁷ Engh (1997) s. 224 argumenterer for at fal. § 8-6 annet ledd bør tolkes innskrenkende, slik at den ikke gis anvendelse i disse situasjonene. Løsningen er imidlertid usikker.

Litteraturliste

Lover

Straffelovens ikrafttredelseslov	Lov 22. mai 1902 om den almindelige borgerlige Straffelovs Ikrafttræden.
Gjeldsbrevloven	Lov 17. februar 1939 nr. 1 om gjeldsbrev.
Grannelova	Lov 16. juni 1961 nr. 15 om rettshøve mellom grannar.
Foreldelsesloven	Lov 18. mai 1979 nr. 18 om foreldelse av fordringer.
Yrkesskadeforsikringsloven	Lov 16. juni 1989 nr. 65 om yrkesskadeforsikring.
Forsikringsavtaleloven	Lov 18. juni 1989 nr. 69 om forsikringsavtaler.
Sjøloven	Lov 24. juni 1994 nr. 39 om sjøfarten.
Twisteloven	Lov 17. juni 2005 nr. 90 om mekling og rettergang i sivile tvister.

Forarbeider

Ot.prp. nr. 38 (1977-1978)	Om Lov om forelding av fordringer.
NOU 1987:24	Lov om avtaler om skadeforsikring.
Ot.prp. nr. 44 (1988-1989)	Om lov om yrkesskadeforsikring.
Ot.prp. nr. 49 (1988-1989)	Om lov om forsikringsavtaler m.m.
Ot.prp. nr. 44 (1997-1998)	Om lov om endringer i forsikringslovgivningen, aksjelovgivningen og enkelte andre lover.
Ot.prp. nr. 51 (2004-2005)	Om lov om mekling og rettergang i sivile tvister (twisteloven).

Prop.12 L (2012-2013)

Lov om endringer i sjøloven og luftfartsloven
(gjennomføring av direktiv 2009/20/EF og forordning
285/2010).

Rettspraksis

Høyesterett

Rt. 1953 s. 478

Rt. 1956 s. 365

Rt. 1959 s. 525

Bileksplosjon

Rt. 1975 s. 82

Rt. 1979 s. 492

(Varfjell/Stifjell)

Rt. 1982 s. 588

Kjevik

Rt. 1992 s. 64

P-pille II

Rt. 1994 s. 190

Rt. 1997 s. 1070

Myhrer

Rt. 1997 s. 1445

Rt. 1998 s. 656

Veidekke

Rt. 1998 s. 587

Nakkesleng

Rt. 1999 s. 7

Rt. 2000 s. 679

Ideal

Rt. 2000 s. 1338

Rt. 2001 s. 382

Tjenestepensjon

Rt. 2001 s. 905

Sykepleierpensjon

Rt. 2002 s. 286	KPMG
Rt. 2007 s. 1479	
Rt. 2007 s. 1665	Vekterdommen
Rt. 2008 s. 1665	Periscopus
Rt. 2013 s. 1476	Avdragsbetaling
Rt. 2013 s. 1658	
HR-2016-2399-A	
HR-2016-1209-U	
HR-2018-869-A	Stolt Commitment I
HR-2019-2034-A	
HR-2020-257-A	Mineral Libin
HR-2020-1328-A	Stolt Commitment II

Lagmannsretten

LB-2013-145815

Internasjonale rettskilder

Lover, direktivet og konvensjoner, mv.

Bunkerskonvensjonen	Den internasjonale konvensjonen 23. mars 2001 om erstatningsansvar for bunkersoljesølskade.
Direktiv 2009/20/EF	Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2009/20/EF af april 2009 om reders forsikring mot søretlige krav.

Litteratur

- Backer (2020) Backer, Inge Lorange, *Norsk sivilprosess*, 2. utg., Universitetsforlaget 2020.
- Bruserud (2020) Bruserud, Herman, «Foreldelse av krav fra klient mot advokat og advokatfirma. Høyesterettsdom av 5. november 2019 (HR-2019-2034-A)» *Nytt i privatretten (NiP)* 2020-1.
- Bull (1982) Bull, Hans Jacob, *Skadelidtes krav mot ansvarsassurandøren*, Sjørettsfondet 1982.
- Bull (2008) Bull, Hans Jacob, *Forsikringsrett*, Universitetsforlaget 2008.
- Cordero-Moss (2002) Cordero-Moss, Giuditta, «Erstatningsrett, kontraktsrett og internasjonalt preseptoriske regler illustrert ved skadelidtes direkte krav mot forsikringselskapet» *Bonus Pater Familias – Festskrift til Peder Lødrup* 2002 s. 461-474.
- Cordero-Moss (2013) Cordero-Moss, Guiditta, *Internasjonal privatrett på formuerettens område*, Universitetsforlaget 2013.
- Engesæth (1996) Engesæth, Arne, «Kontrahering av underleveranser, særlig om det såkalte back to back prinsippet» *Lov og rett* 1996 s. 365-377.
- Engh (1997) Engh, Jone, «Foreldelse av skadelidtes direkte krav («Direct Action») mot ansvarsassurandøren» *Lov og Rett* 1997 s. 220-228.
- Falkanger og Bull (2016) Falkanger, Thor og Hans Jacob Bull, *Sjørett*, Sjøfondet 2016.

- Falkanger mfl. (2017) Falkanger, Thor, Hans Jacob Bull og Lasse Brautaset, *Scandinavian Maritime Law, The Norwegian Perspective*, 4. utg., Universitetsforlaget 2017.
- Hoel Ringvoll (2013) Hoel Ringvoll, Linn, «Lovvalg og jurisdiksjon ved direktekrav mot assurandør ed særlig blick på multimodale transporter og miljøskadekrav», *MarIus* Årg. 417 2013 s. 180-212.
- Kjønstad (1983) Kjønstad, Asbjørn og Steinar Tjomsland, *Foreldelsesloven*, Universitetsforlaget 1983.
- Kjørven mfl. (2011) Kjørven, Marte Eidsand, Hans Bruserud, Håvard H. Holdø, Jon Vegard Lervår, Mona Nygård og Espen Nyland, *Foreldelse av fordringer*, Universitetsforlaget 2011.
- Krüger (1984) Krüger, Kai, *Pengekrav*, Universitetsforlaget 1984.
- Nygaard (2007) Nygaard, Nils, *Skade og ansvar*, 6. utg., Universitetsforlaget 2007.
- Matningsdal (1980) Matningsdal, Magnus, «Foreldelse av erstatningskrav ved personskade» *Tidsskrift for rettsvitenskap* 1980 s. 472-511.
- Munthe-Kaas (2009) Munthe-Kaas, Hugo A.B. "Direktekrav mot P&I assurandør når sikrede er insolvent: en komparativ analyse av rettsstillingen i russisk, amerikansk og europeisk rett», *MarIus* Årg. 384 2009.
- Røed (2019) Røed, Anne Cathrine, *Foreldelse av fordringer: Kommentarer til lov av 18. mai 1979 nr. 18 om foreldelse av fordringer og utvalgte foreldelsesbestemmelser i spesiallovgivningen*, Bind I og II, 4. utg., Cappelen akademisk forlag 2019.

- Skag (2012) Skag, Miriam, *Starttidspunkt for foreldelsesfrister*, Cappelen Damm 2012.
- Skag (2016) Skag, Miriam, «Kan skadelidte påberope seg skadevolderens melding av kravet til ansvarsforsikringsselskapet?» Tidsskrift for forretningsjus 2016 s. 279-293.
- Skoghøy (2017) Skoghøy, Jens Edvin A., *Tvisteløsning*, 3. utg., Universitetsforlaget 2017.
- Stub Holmboe (1946) Stub Holmboe, C., *Foreldelse av fordringer*, Camermeyers boghandel 1946.
- Tørum (2007) Tørum, Amund Bjørnanger, *Direktekrav. Særlig om direktekrav ved kjøp, tilvisning og entrepriser. Formuerettslige analyser i komparativ belysning*, Universitetsforlaget 2007.
- Wilhelmsen (1998) Wilhelmsen, Trine-Lise, *Forsikringsavtalelovens regler om meldeplikt og foreldelse*, Norsk Forsikringsjuridisk Forenings publikasjoner nr. 75 1998.

Nettsider

- Gards vilkår av 2021 Gards rules 2021, https://www.gard.no/Content/31177106/GardRules_2021_Web.pdf (Lest 30. april 2021).
- Skulds vilkår av 2021 2021 P&I rules, <https://www.skuld.com/products/Conditions/pi-rules/2021-pi-rules/> (Lest 30. april 2021).